

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2019

Nicola Lužíková

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jazykové projevy v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR

Speeches in the Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech
Republic

Nicola Lužiková

Vedoucí práce: PhDr. Radka Holanová, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice (B7507)

Studijní obor: B Český jazyk – Dějepis (7507R037, 7507R038)

2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Jazykové projevy v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, 12. 7. 2019

.....

podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Radce Holanové, Ph.D. za odborné vedení mé práce a velkou trpělivost, kterou se mnou musela mít. Dále také své rodině, která mne po celou dobu studia podporovala.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá kvalitou projevu Ivana Bartoše, předsedy České pirátské strany. Záměrem práce je provést jazykovou analýzu vybraných projevů, které byly proneseny na půdě Poslanecké sněmovny ČR, a zhodnotit, jestli řečník dodržuje stylovou normu řečnického stylu, popřípadě zjistit, zda je řečníkův projev něčím typický. Zvolené projevy reagovaly na odlišné situace, liší se mírou připravenosti a emočním zabarvením. Na základě komparace jednotlivých výstupů budu analyzovat, jak se mění jazyk řečníka a kvalita jeho projevu.

Každý projev je analyzován v pěti jazykových rovinách. Jednotlivé kapitoly se opírají o příslušný teoretický základ a na konci každé kapitoly je uvedeno shrnutí, ve kterém jsou projevy komparovány.

Transkripční přepisy zkoumaných projevů jsou součástí práce jako její přílohy.

Klíčová slova

Ivan Bartoš, jazyková analýza, kvalita projevu, politický diskurz, persvaze, řečnický styl

Annotation

This Bachelor thesis is focusing on quality of speech of Ivan Bartoš, chairman of the Czech Pirate Party. The main objective is to make linguistic analysis of selected speeches from Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic and evaluate, whether politician abides general rhetoric norms and furthermore assess, if he disposes with some unique style. Selected speeches were reactions to the various situations and they differ by their degree of preparedness and emotional tone. Through the analysis based on comparison of particular outputs, the differences at linguistic style and quality of Bartoš's speech will be described.

Each speech will be analysed on five linguistic levels. Particular chapters are based on corresponding theoretical foundations and there are speech comparisons at the end of every chapter.

Transcriptions of every speech can be found in the attachment.

Keywords

Ivan Bartoš, language analysis, quality of speech, political discourse, persuasion, rhetorical style

OBSAH

1	ÚVOD	9
2	METODOLOGIE	10
3	STYLOVÁ NORMA ŘEČNICKÝCH PROJEVŮ	12
4	POLITICKÁ ŘEČ JAKO ŽÁNŘ ŘEČNICKÉHO STYLU	13
5	OBJEKTIVNÍ SLOHOTVORNÉ ČINITELE	15
6	SUBJEKTIVNÍ SLOHOTVORNÉ ČINITELE	16
7	KOMPOZICE, ZVUKOVÁ REALIZACE A NONVERBÁLNÍ PROSTŘEDKY PROJEVŮ	18
7.1	TECHNIKA MLUVENÉHO PROJEVU	18
7.2	ZVUKOVÁ MODULACE ŘEČNICKÉHO PROJEVU	18
7.3	PRVNÍ PROJEV IVANA BARTOŠE	20
7.4	DRUHÝ PROJEV IVANA BARTOŠE	22
7.5	TŘETÍ PROJEV IVANA BARTOŠE	23
7.6	SHRNUTÍ	24
8	ORTOEPIE, ORTOFONIE	26
8.1	PRVNÍ PROJEV IVANA BARTOŠE	27
8.2	DRUHÝ PROJEV IVANA BARTOŠE	28
8.3	TŘETÍ PROJEV IVANA BARTOŠE	30
8.4	SHRNUTÍ	31
9	TVAROSLOVÍ	32
9.1	PRVNÍ PROJEV IVANA BARTOŠE	32
9.2	DRUHÝ PROJEV IVANA BARTOŠE	32
9.3	TŘETÍ PROJEV IVANA BARTOŠE	34
9.4	SHRNUTÍ	35
10	VĚTNÁ STAVBA	36
10.1	PRVNÍ PROJEV IVANA BARTOŠE	37
10.2	DRUHÝ PROJEV IVANA BARTOŠE	38
10.3	TŘETÍ PROJEV IVANA BARTOŠE	40

10.4	SHRnutí.....	41
11	LEXIKÁLNÍ STRÁNKA ŘEČNICKÝCH PROJEVŮ	43
11.1	PRVNÍ PROJEV IVANA BARTOŠE	46
11.2	DRUHÝ PROJEV IVANA BARTOŠE.....	49
11.3	TŘETÍ PROJEV IVANA BARTOŠE	51
11.4	SHRnutí.....	52
12	ZÁVĚR.....	54
13	SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ.....	56
14	SEZNAM PŘÍLOH.....	59

1 Úvod

Ve své bakalářské práci budu zkoumat kvalitu projevu Ivana Bartoše, předsedy České pirátské strany. K tomuto záměru využiji tři projevů pronesených na plénu Poslanecké sněmovny. Tyto projevy byly reakcí na odlišné situace, liší se mírou připravenosti a emočním zabarvením. Na základě komparace jednotlivých výstupů budu analyzovat, jak se mění jazyk řečníka a kvalita jeho projevu.

Projevy pronášené v Poslanecké sněmovně jsem si vybrala proto, že jsou si z hlediska formální stránky podobné, jsou pro ně vymezená pravidla jednacím řádem Poslanecké sněmovny a jsou tak vhodným materiálem pro komparaci. Komparace projevů mimo Poslaneckou sněmovnu (např. rozhovor s novináři, debata nebo projevy před veřejností) je z hlediska podmínek špatně proveditelná, protože jednotlivé projevy mají jiný charakter a jiná pravidla.

Konkrétně projev Ivana Bartoše jsem si k jazykovému rozboru zvolila jednak proto, že je předsedou politické strany, která se v posledních volbách do Poslanecké sněmovny dostala ze třetího místa, tudíž je významným politickým činitelem v České republice a jednak proto, že je představitelem mladší generace politiků, která se svým projevem od politických stálic může (ale také nemusí) lišit. Je možné, že tak můj výzkum dá podklad pro zjišťování současných trendů v politických projevech. Jejich odhalování však není cílem mé práce.

2 Metodologie

Zvolila jsem si metodu komparace, a to vzhledem k tomu, že dle mého názoru nejlépe zobrazuje rozdílnost v kvalitě jednotlivých projevů. Zároveň si uvědomuji, že porovnávaný vzorek je malý a k dosažení přesvědčivějších výsledků by byl potřebný větší vzorek, který by potvrdil či vyvrátil relevanci mých zjištění. Jednotlivé projevy však nebyly vybrány náhodně. Před tím, než jsem si stanovila, kterými projevy se budu ve své práci zabývat, jsem jich naposlouchala podstatně více a na základě toho jsem si zvolila k rozboru takové, které jsou reprezentativní pro určitou skupinu projevů (přípravené x nepřipravené, časově omezené x neomezené, emotivní x bez citového zabarvení). Sledované jevy se ve všech zhlédnutých projevech opakovaly.

Audiovizuální záznamy projevů jsem získala z youtube kanálu České pirátské strany (Piráti), odkaz na ně je uveden v seznamu použitých informačních zdrojů.

Klíčovým pojmem v mé práci je kvalita projevu. Kvalitní projev by měl dle Čechové (2008) mít 4 fáze: invenční a dispoziční, stylizační, fázi zapamatování připraveného textu a fázi vlastního přednesu. Vzhledem k povaze mé práce budu zkoumat pouze čtvrtou fázi, protože ne všechny projevy ve Sněmovně jsou předem připravené. Přednes budu zkoumat z pohledu jednotlivých jazykových rovin. Ty jsem se rozhodla rozčlenit do pěti kapitol: 1. *Kompozice, zvuková realizace a nonverbální prostředky projevů*, 2. *Ortoepie a ortofonie*, 3. *Tvarosloví*, 4. *Větná stavba*, 5. *Lexikální stránka řečnických projevů*. Každá kapitola bude uvedena příslušným teoretickým podkladem a následně rozdělena do tří částí, protože každý projev bude rozebírán samostatně. Na konci kapitoly zhodnotím, čím se jednotlivé projevy liší a co naopak projevy sjednocuje, a je tak možné tvrdit, že jde o typický jev řečnickova projevu. Pojmu kvalita projevu se bude věnovat úvodní kapitola – *Stylová norma řečnických projevů*. Dále se zaměříme na specifika politické řeči. Další kapitoly se budou věnovat subjektivním a objektivním slohotvorným činitelům, které výslednou podobu komunikátu výrazně ovlivňují a pro přehlednost práce je vhodné s nimi čtenáře předem seznámit.

Transkripční přepis projevů bude proveden podle příruček:

- HOFFMANNOVÁ, J. – MÜLLEROVÁ, O. – SCHNEIDEROVÁ, E. *Mluvená čeština v autentických textech*. Praha: Academia, 1992.
- *Jak přepisovat audiovizuální záznam rozhovoru?: Manuál pro přepisovatele televizních diskusních pořadů*. Korpus DIALOG [online]. Praha: ÚJČ AV ČR, 2015 [cit. 2019-06-24]. Dostupné z: <http://ujc.dialogy.cz/?q=node/89>.

Transkripční přepisy projevů Ivana Bartoše jsou součástí této práce jako Příloha č. 1, 2 a 3 a seznam zkratk a značek v nich použitých jako Příloha č. 4.

K získání teoretického podkladu práce je primárně použita tato literatura:

- ČECHOVÁ, Marie – KRČMOVÁ, Marie – MINÁŘOVÁ, Eva. *Současná stylistika*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008.
- KROBOTOVÁ, Milena. *Spisovná výslovnost a kultura mluveného projevu*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta, 2000.
- LOTKO, Edvard. *Kapitoly ze současné rétoriky*. Vyd. 2. aktualizované a rozšířené. Olomouc: Univerzita Palackého, Filozofická fakulta, 2004.
- ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena. *Rétorika: vážnost mluveného slova*. Vyd. 2. aktualizované. Praha: Grada, 2010.

V bakalářské práci je užitá citační norma ČSN ISO 690 a metodou citování a odkazování je harvardský systém.

3 Stylová norma řečnických projevů

Souhlasím s tvrzením Krčmové (2008: 287), že obecné nároky na kvalitu projevu se dnes od minulosti v ničem příliš neliší. Především se očekává projev jasný, srozumitelný, přiměřený situaci, působivý, účinný, působící jak na intelekt posluchače, tak na jeho city. Úkolem řečníka je volit takové prostředky, aby nárokům kvalitního projevu dostál.

Faktory, které hrají roli při vzniku každého projevu, jsou: **zřetel k jeho veřejnosti** (předpokládá se spisovný jazyk, intertextovost a odkazování se na autority); **zřetel ke kolektivnímu adresátovi** (volba argumentů, příkladů, pojmenování; názornost; tzv. dialog s mlčícím partnerem; snaha o kontakt; nonverbální komunikace); **zvuková realizace projevu** (posluchač se k řeči nemůže vrátit, je proto potřeba zdůraznit informace, které jsou důležité např. opakováním, zjednodušováním nebo popřípadě vše, co bylo důležité, na konci stručně shrnout); **horizontální členění textu** (úvod a závěr bývá formalizovaný kvůli orientaci v projevu a zároveň úvodní formule pomáhá řečníkovi překonat nervozitu); **vertikální členění textu** (dosahuje se ho pomocí hierarchizace informací a explicitně vyjádřenými vztahy mezi výroky, dále se na něm podílí zvuková modulace projevu); **estetizující složky** (persvazivní funkce projevu může být dosaženo pouze tam, kde má projev nejen kvality intelektuální, ale i estetické) (Čechová – Krčmová – Minářová 2008: 287–292). Podrobněji se každým z těchto faktorů budou zabývat jednotlivé kapitoly této práce, které s danou oblastí souvisejí.

4 Politická řeč jako žánr řečnického stylu

Politickou řeč coby žánr řečnického stylu uvádí většina autorů zabývajících se stylistikou nebo přímo rétorikou. Mezi tyto autory patří Čechová – Krčmová – Minářová (2008: 292–294), Lotko (2004: 117–129), Buchtová (2010: 102–110) nebo Krobotová (2000: 119–124). Hoffmannová (2016) se přímo politickou řečí na půdě Sněmovny ve svém díle nezabývá. Politický projev jako takový je částečně zmíněn ve sférách institucionální, mediální a reklamní komunikace, přičemž vždy záleží na obsahu řeči nebo na prostředí, ve kterém je řeč pronesena (mediální komunikace – politická debata v televizi, reklamní komunikace – předvolební kampaň, institucionální komunikace – jednání městského zastupitelstva). Já budu pracovat s tvrzením, že politická řeč je žánrem řečnického stylu, jak soudí většina autorů zabývajících se tímto tématem.

Existuje několik druhů politických řečí – programová prohlášení, oficiální vyjádření, debaty, agitační projevy – které se od sebe liší v mnoha aspektech. Zatímco v programových prohlášeních a oficiálních vyjádřeních převažuje informativní a částečně odborná funkce, v agitačních projevech je to kromě informativní funkce jednoznačně funkce persvazivní, která dominuje. Společným prvkem všech politických projevů je adresát. Ať už totiž mají skutečného komunikačního partnera (novinář, politický oponent), nebo ne, vždy jsou to voliči, komu je primárně jakýkoliv politický projev určen.

Předpokladem účinnosti politické řeči je jasná a přehledná logická stavba projevu. Musí z něj být patrné, o co řečníkovi jde, jaký má záměr a o co usiluje, dále je důležité, aby byl projev jednoznačný a přesvědčivý. „*Při výstavbě hlavní části politické řeči mluvčí objasňuje různé jevy a jejich souvislosti, vyvozuje závěry k probíraným problémům, zaujímá hodnotící stanoviska a argumentuje proti názorům opozice*“ (Buchtová 2010: 103). Dále je pro politickou řeč charakteristické, že jsou v ní obsaženy jednoznačně formulované myšlenky, které se v průběhu řeči opakují. Opakovaně je oslovován i posluchač, s jehož zájmy se řečník snaží ztotožnit. Schopný řečník by měl umět pohotově reagovat na nečekanou situaci a změnám nálady publika přizpůsobovat svůj projev. Základním předpokladem úspěšné politické řeči je, že je řečník vnitřně přesvědčen o názorech, které prosazuje (Buchtová 2010: 103).

Pro projevy v Poslanecké sněmovně je dle Hoffmannové (2003: 41) klíčovým pojmem konflikt. Konfliktní potenciál těchto projevů spočívá v tom, že poslanci jsou zavázáni odpovědností vůči svým voličům i ostatním občanům a v tomto vztahu by měli působit jako profesionálové a hájit zájmy strany, za kterou do Sněmovny byli zvoleni. Veřejnoprávní média o zasedáních informují

a často je i živě přenášejí, tudíž i toto vědomí může na poslance působit svazujícím dojmem. Další konkrétní kontrolou poslanců je jednací řád Poslanecké sněmovny, který je zosobněný momentálním předsedajícím (předseda nebo místopředseda Sněmovny). Jednací řád stanovuje přesné podmínky, jejichž dodržování je nutné pro platnost zasedání.¹

Jak už je výše uvedeno, poslanci hájí zájmy strany, za kterou byli do Sněmovny zvoleni. Tento fakt je logickým podkladem dalších konfliktů, v nichž však nehrají roli pouze stranické zájmy, ale často také morální hodnoty. Vzhledem k tomu, že se strany nakonec musí dobrat nějakého konsenzu, musí být tyto konflikty částečně potlačeny, čehož je zpravidla dosahováno zdvořilostí a někdy také humorem. Tyto dva aspekty jsou pro analýzu daného typu projevů taktéž klíčové (Hoffmannová 2003: 42).

Kraus používá pro označení politického jazyka pojem *jazyk politické manipulace* (Čmejková – Hoffmannová 2003: 21). Jeho cílem je: vytvářet představy, že auditorium politického diskurzu – lid – rozhodujícím způsobem určuje a ovlivňuje správný směr politických aktivit; vytvářet obraz nepřítele; podpořit názor, že určitý politický představitel nebo určitá strana důsledně vystupují v zájmu lidu a že hlavní starosti politiků jsou totožné se starostmi obyčejného člověka; zdůraznit názorovou jednotu mezi politickým vůdcem (stranou) a auditoriem (lidem). Prostředkem vyjádření této jednoty je vysoká frekvence zájmena *my*, resp. 1. osoby množného čísla sloves (Čmejková – Hoffmannová 2003: 21).

¹ Jednací řád Poslanecké sněmovny je dostupný online na této webové adrese: <http://www.psp.cz/docs/laws/1995/90.html> [cit. 2019-07-10].

5 Objektivní slohotvorné činitele

Objektivními slohotvornými činiteli rozumím všechny aspekty, které mají vliv na řečníkův projev, ale zároveň jsou na osobě řečníka nezávislé. Patří sem funkce projevu, forma projevu, forma kontaktu, situace, adresát projevu, připravenost x nepřipravenost projevu (Čechová 2000: 377).

Všechny tři projevy mají společných hned několik aspektů. Byly proneseny v Poslanecké sněmovně, mají informativní, a především persvazivní funkci, jsou mluvené a monologické, mají stejného adresáta (přítomného – kolegové poslanci, nepřítomného – občané České republiky, kteří projev mohou sledovat zprostředkovaně) a jsou oficiální. Ze specifických podmínek prostředí, kde komunikát vzniká, mohu uvést například rušivý element poslanců, kteří často řečníka vyvádějí z koncentrace rozhovory mezi sebou, nebo fakt, že každá z řečí se zaznamenává a kdokoliv si ji může později přehrát nebo připomenout ze stenoprotokolu, který je online dostupný na webových stránkách Poslanecké sněmovny.

Nyní přejdu k odlišnostem jednotlivých projevů. První projev je předem připravený, není nijak časově omezený a váže se na konkrétní situaci – hlasování o vyslovení nedůvěry vládě, o kterém je předem známo, že se daný den (23. listopadu 2018) bude ve Sněmovně projednávat. Projev trvá 7 minut a 57 sekund. Řečník má u pultu psanou verzi projevu.

Druhý projev není předem připravený, je naopak reakcí na právě vzniklou situaci. Jedná se o faktickou poznámku, na kterou je jednacím řádem Poslanecké sněmovny stanoven časový limit 2 minut. Projev trvá ještě kratší dobu, 1 minutu a 48 sekund. Byl pronesen 31. ledna 2019 a týká se digitalizace České republiky a transparentního výběrového řízení.

Třetí projev taktéž není předem připravený, ale na projednávané téma – omezení podpory bydlení ze strany státu – řečník připravený je. Projev není časově omezen a trvá 5 minut 32 sekund. Byl pronesen 14. června 2018. Výrazným aspektem tohoto projevu je osobní zaujatost řečníka tématem a snaha působit na city ostatních poslanců.

6 Subjektivní slohotvorné činitele

Subjektivní slohotvorné činitele jsou všechny aspekty, které souvisí s autorem komunikátu a mají vliv na jeho projev. Podle Čechové (2000: 376) se sem řadí např. vzdělání, věk, vyjadřovací schopnosti, osobní vlastnosti a sklony, názory atd.

Ivanovi Bartošovi je 39 let, je nižší hubené postavy a mezi jinými českými politiky na první pohled vyčnívá svou výraznou vlasovou vizáží. Vystudoval obor informační studia a knihovnictví, za který získal v roce 2005 titul PhDr., následně pak titul Ph.D. za absolvování oboru informační věda. Po dobu jednoho semestru působil také na Fakultě počítačových věd na University of New Orleans ve Spojených státech. Je ženatý s Lydií Frankovou.

Pracoval pro několik českých i mezinárodních společností v oblasti ICT (např. Newton IT, Monster Worldwide, T-Mobile či EMTC) a aktivně spolupracoval s Národní knihovnou a Státní technickou knihovnou v Praze na projektech standardizace, vyhledávání a sdílení informací. Dále se podílel na řadě projektů týkajících se budování datových skladů nebo návrhů manažerských informačních systémů.

Od roku 2009 je členem České pirátské strany. V roce 2016 byl potřetí zvolen předsedou strany a tento post vykonává i v současné době. V říjnových volbách do Poslanecké sněmovny České republiky byl za Českou pirátskou stranu zvolen poslancem za Středočeský kraj.

Piráti svůj program dělí do čtyř základních pilířů. Jedná se o:

- 1) **kontrolu moci a mocných** – transparentní hospodaření s veřejnými prostředky a nezneužívání moci k osobnímu prospěchu,
- 2) **zjednodušování státu pomocí technologií** – využívání moderních technologií, a především efektivní digitalizace státní správy,
- 3) **ochranu občanů před šikanou** – zamezování zbytečné byrokracii ze strany státu, opatřením omezujícím svobodu jednotlivce, boj za svobodný internet,
- 4) **obranu svobody.**

V rámci činnosti v Poslanecké sněmovně je také předsedou Výboru pro veřejnou správu a regionální rozvoj. Na základě této politické platformy patří k hlavním iniciátorům přípravy zákona o právu na digitální službu, který považuje za klíčový předpoklad skutečné digitalizace státu. Kromě oblasti digitalizace a sdílení dat se taktéž aktivně věnuje problematice svobodného internetu a částečně i sociální problematice, zejména otázce dostupnosti bydlení a problematice sociálních menšin. Za primární hodnoty považuje svobodu a vzájemnou toleranci.

Ivan Bartoš je vášnivý hudebník, milovník filmů a sci-fi literatury. Angažuje se v aktivitách propojených s DIY kulturou², mixuje psychedelické trance hudbu, hraje na akordeon a je zpěvákem kapely *Nohama napřed*. Volný čas si krátí také karetní hrou Magic the Gathering.³

² Druh kultury, ve které si člověk sám, tzn. bez profesionální podpory, zhotoví užitečný výrobek, který slouží jemu nebo ostatním lidem.

³ K získání informací o řečníkovi jsem vycházela z webových stránek České pirátské strany. Dostupné z: https://wiki.pirati.cz/lide/ivan_bartos. To stejné platí pro informace o programu strany. Dostupné z: <https://www.pirati.cz/program/>. [cit. 2019-07-10].

7 Kompozice, zvuková realizace a nonverbální prostředky projevů

7.1 Technika mluveného projevu

Při tvorbě řečnických projevů, provádíme tři základní jazykové operace: vybíráme vhodná slova pro pojmenování jevů a vnitřních prožitků (onomatologická procedura), z lexikálních jednotek tvoříme výpovědi (syntaktická procedura) a do vzniklého textu dosazujeme modulační prostředky – větňou intonaci, důraz a frázování řeči, což usnadňuje vnímání projevu (modulační procedura) (Lotko 2004: 35). V této části se budu soustředit na modulační proceduru.

„Předpokladem dobrého vyjadřování je dokonalé ovládnutí techniky řeči“ (Buchtová 2010: 35). Mluvit se učíme celý život, avšak během učení můžeme získat také chybné návyky. Znalost zásad techniky mluvené řeči nám pomáhá ke správnému ovládnutí orgánů podílejících se na mluvení (Buchtová 2010: 35).

Ovládnutí dobré techniky řeči je podmíněno správným dýcháním. Vznik řeči umožňuje výdechový proud, který vzniká prostřednictvím dechového ústrojí. Tzv. „zdravý hlas“ získáme správným pochopením dechového procesu a díky znalosti práce s dechem (Buchtová 2010: 35). Rozeznáváme dva způsoby dýchání:

- **žební** (hrudní) – při nádechu se zvětší hrudní koš rozšířením žeber do stran, popřípadě nadzvednutím ramen, a tím dojde k zaplnění vzduchem celé vrchní části hrudního koše
- **bránicové** (břišní) – při vdechu se uvolní ramena, žebra do stran se nerozevírají, ale vyklenou se břišní svaly. Plný nádech je cítit za břišními svaly v místech žaludku.

Většinou dýcháme smíšeným způsobem, což je nejvýhodnější varianta pro hlas a řeč. Pro projev, kdy je třeba mít uvolněná ramena a uvolněnou krční část těla, zvolíme bránicový nádech (Buchtová 2010: 36).

7.2 Zvuková modulace řečnického projevu

Souvislý text je neustále obměňován, není pronášen stejně, je „*modulován*“. Pro přednes účinného mluveného projevu je třeba osvojit si pravidla modulace **silové** (dynamika, větňý přízvuk), **tónové** (intonace), **časové** (mluvní tempo), dále pak **modulaci barvy hlasu** (témbr). Dojde-li k použití většho množství modulačních prostředků, řeč je označována za afektovanou. Použití méně výrazných modulačních prostředků zapříčiní, že řeč působí monotónně (Buchtová 2010: 71; Krobotová 2000: 72).

Silové modulace docílíme zesílením nebo zeslabením jednotlivých slabik, slov a taktových skupin, její součástí je i důraz – větný přízvuk. Větný přízvuk je spjat s významovým jádrem projevu, s nejdůležitějším slovem věty. Frázováním pak členíme věty na kratší nebo delší větné úseky – pauzy. Frázování je závislé na druhu projevu, na osobních zvyklostech a také na tom, co projevem chceme sdělit. Pomocí logické a gramatické pauzy se může projev rozdělit na menší větné úseky a vyjádřit tím těsnější nebo volnější vztahy mezi slovy ve větě. Logická pauza napomáhá náležitěmu porozumění promluvy, odstraňuje i jejich mnohoznačnost (Buchtová 2010: 71; Krobotová 2000: 72; Lotko 2004: 65).

Tónová modulace (intonace), neboli střídání výšky a síly hlasu v průběhu mluvené řeči naznačuje, jestli jde o větu ukončenou, je-li oznamovací, tázací nebo rozkazovací, anebo zda bude věta pokračovat. Intonace slouží k vyjádření svého citového postoje k pronesené myšlence (Buchtová 2010: 77).

Časová modulace (mluvní tempo) je individuálně daná, odvíjí se od temperamentu člověka. Mluvnické tempo úzce souvisí i s obsahem projevu, jedná se o tzv. věcné tempo. „*Vhodná volba mluvnického tempa přispívá ke srozumitelnosti a přehlednosti naší promluvy. Mluvnické tempo volíme po zvážení svých mluvnických zkušeností a schopností*“ (Buchtová 2010: 79).

Modulace barvy hlasu (témbr) je neoddelitelnou součástí mluveného slova. Barva hlasu se u každého jedince liší. Umocňujeme ji v mluveném projevu silou hlasu, ztišením či zvýšením hlasitosti. Správné využití modulace barvy hlasu vyžaduje emoční prožití sdělované myšlenky (Krobotová 2000: 88).

Nonverbální komunikace je proces dorozumívání se mezi jednotlivci téže skupiny pomocí mimoslovních prostředků – kódů, které plní tři základní funkce – potvrzují a zesilují verbální informaci, doplňují nebo suplují verbální informaci nebo přinášejí odlišné informace. Většinu neverbálních prostředků neužíváme jednotlivě, ale ve spojení s jinými. Neverbální komunikace je často vnímána jako věrohodnější než komunikace verbální, nejde však o vrozenou schopnost, ale schopnost získanou praxí a zkušenostmi. Neverbální signály jsou – **symboly** (tyto lze přeložit do verbálního jazyka, např. vztyčený palec = jde vše skvěle apod.), **ilustrátory** (doprovodné, ilustrativní signály, které jsou vyjadřovány pomocí rukou, např. udávání tempa události, rytmu mluvenému slovu apod., jde o součinnost řeči s pohybem těla), **regulátory** (usměrňující a řídicí pohledy, kývání hlavou apod., mohou započít či ukončit komunikaci), **adaptéry** (podvědomé používání gest k ovládnutí emocí při stresových situacích, např. úprava vlasů) (Lotko 2004: 73–87).

Rétorická praxe rozlišuje tyto druhy mimoslovního sdělení – *proxemika* (naznačení typu komunikace udržovanou vzdáleností mezi mluvčím a posluchačem), *haptika* (vyjádření komunikace pomocí části těla, např. podání ruky – způsob, intenzita), *posturika* (vyjádření se pomocí fyzického postoje a držení těla), *kinezika* (zabývá se pohyby těla a jeho součástí; jejím základem je gesto, nejčastěji vyjádřené rukou, jehož prostřednictvím je dán postoj mluvčího), *mimika* (vyjadřování vnitřních pocitů výrazem obličeje), *pohledy* (komunikace očima) (Lotko 2004: 73–87).

7.3 První projev Ivana Bartoše

Tento projev byl pronesen 23. listopadu 2018 u příležitosti 23. schůze, která se zabývala návrhem na vyslovení nedůvěry vládě České republiky. Byl živě odvysílán Českou televizí (program ČT24) a nyní je dostupný na youtube kanálu České pirátské strany (*Piráti*).

Je evidentní, že projev byl předem připravený. Jednak to vyplývá z vážnosti projednávaného tématu, jednak má řečník před sebou podpůrný materiál. Ve struktuře projevu jsou patrné prvky rétorického stylu. Řečník po celou dobu projevu dodržuje zažité fráze souvislého projevu. V úvodní části oslovuje publikum:

vážený pane předsedo ▪ vážená vládo ▪ vážené kolegyně ▪ vážení kolegové
▪ občané. (...)

Následuje část střední neboli vlastní projev (Příloha č. 1) a s posluchači se řečník loučí obvyklým:

(...) děkuji.

Motivy textu mají svůj řád a plynule na sebe navazují. Řečník se důrazně drží své přípravy, což zajišťuje, že se neopakuje, nevytrácí se mu myšlenka a nepoužívá neadekvátní slova nebo příliš dlouhé pauzy. Na druhou stranu mu činí velkou potíž navázat oční kontakt s publikem, protože projev je spíše přečtený než přednesený, v čemž spatřuji snížení kvality projevu, protože tak působí méně důvěryhodně a má menší šanci ovlivnit své posluchače.

Řečník správně ovládá dech, nasazení i intenzitu hlasu a jeho tón je znělý a tónově bohatý. Jedinou vadou v dikci je nedbalá artikulace některých výrazů. Těmto se ale budu věnovat až v následující kapitole (8. Ortoepie, ortofonie).

Práce s dynamikou řeči, intenzitou hlasu a větným důrazem je odvedena kvalitně:

(...) ▪ kvalita života ▪ a DEMokracie ▪ není žebříček úspěšnosti firem. ▪ nestačí ▪ aby zemi vedl ten nejdravější manažer ▪ nebo ten ▪ kdo je nejvíce slyšet. (...)

(...) ▪ rozdíl mezi tím ▪ co vláda na jedné straně říká ▪ a CO ve skutečnosti dělá je skutečně obrovský. ▪ pro VYSlovení NEDŮvěry existuje celá řada důvodů. (...)

(...) ▪ ▪ VIZE ▪ digitálního česka ▪ nemá oporu v rozpočtu v roce dvatisícedevatenác ▪ takže na tolik potřebnou REVOLUCI ve veřejné správě ▪ nezbyvá vládě ▪ která řeší sebe ▪ své problémy a piár čas ani finance. (...)

V celém projevu působí lehce nepatřičně pouze to, že na výpověď, která je výzvou, není řečníkem kladem důraz, a je tak vyslovena jakoby mimochodem:

(...) ▪ podme i tuto hru konečně změnit. (...)

Frázování odpovídá významu výpovědi a logické i gramatické pauzy působí tak, že projev je přehlednější a srozumitelnější. Neobjevuje se zde však žádná záměrná rétorická pauza, která by dodala vážnost sdělované informaci.

Projev není narušen žádnými hezitačními zvuky ani komolením výrazů. Jen na několika málo místech si můžeme všimnout přerázků, ale vzhledem k jejich nízké četnosti se nejedná o závažný nedostatek:

(...) ▪ a je také nejvyšší čas aby tento stát **sloužim** občanům ▪ nikoliv naopak. (...)

(...) ▪ zda jeho osobní zájem ▪ **nepředvažuje** nad zájmem občanů. (...)

Technika řeči je tedy zvládnutá velmi dobře, avšak je nutné mít na paměti vysoký vliv podpůrného materiálu.

Celkový dojem z projevu nekazí ani nonverbální prostředky. Řečník stojí u řečnického pultu ve Sněmovně, působí upraveně, je oblečen do černého obleku, černé košile a má uvázanou červenou kravatu. Postoj je klidný a vyrovnaný a stejně tak působí i jeho výraz. Nenechává se ovládnout emocemi a gestikulace je také umírněná. Při slovních výčtech zároveň počítá na prstech a při negativním výroku kroutí hlavou na znamení „ne“. Předem připravený projev má položený na pultu. Řečník se snaží o oční kontakt s publikem, avšak tendence držet se přípravy je silnější. Rušivým dojmem působí chování členů vlády za zády řečníka, kteří se mezi sebou místý i baví. To ale nelze vyčítat řečníkovi.

7.4 Druhý projev Ivana Bartoše

Druhý projev se od prvního liší především tím, že reaguje na předchozí diskuzi, není předem připravený a týká se tématu, na kterém řečníkovi zjevně velmi záleží. Byl pronesen 14. června 2018 na 15. schůzi, která se zabývala připravovaným omezením podpory bydlení ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí. Záznam projevu byl pořízen v Poslanecké sněmovně a je dostupný na youtube kanálu České pirátské strany.

Struktura tohoto projevu má prvky rétorického stylu, ale do určité míry je volná, což by odpovídalo prostěsdělovacímu stylu. Motivy jsou za sebe řazeny asociativně a k některým z nich se mluvčí v projevu vrací. Uspořádání informací je chaotické, v projevu se tak velmi těžko orientujeme.

Práce s dechem v tomto projevu není ideální. To způsobuje, že se vyskytují pauzy na nelogických místech textu, což také plynulý poslech narušuje:

(...) ▪ když se podíváte jak to vypadá u sousedů slovaků u košic. a todle je třeba řešit. a prosím vás nehrajme si ▪ s těma číslama jako že to NIC neznamena. ▪ jo ▪ to toto jsou jako padesát tisíc lidí ▪ který mají třeba teď nějaký bytové problémy úplně nejakutnější ubytovny azyláky ▪ jo to jsou prostě normálně ty jo ŽIVÍ lidi a mě to strašně vadí ▪ že se tady vede takovádele jakoby ▪ až chladná debata ▪ o řešení problému protože prostě pro mě lidi jako nejsou problém. (...)

V některých momentech si můžeme všimnout dobré práce s důrazem:

(...) ▪ takže žádné úspory MILIARD ▪ ale jedna celá dvě miliardy. (...)

Intenzita hlasu je přiměřená projevu. Na mnoha místech je však poznat, že projev je emotivní a nepřipravený, protože je zde vysoká míra výskytu hezitačních zvuků a jsou užita vycpávková slova:

(...) ▪ a pokud ministryně tady ↑zmiňuje ▪ že @ v tom @ v těch podmínkách toho ▪ čerpání obchody s chudobou ▪ je v tuto chvíli osm celých pět tisíc @@ poběratelů těchto dávek ▪ reálně je asi třináct a půl tisíce tedy ▪ lidí pokud berem že jsou to rodiny (...)

(...) a tam prostě máte dvacet dní si to vyřešit ▪ protože podruhý už vám to neobnověj a prostě končíte ▪ jo ▪ (...)

Tempo projevu je velmi rychlé, což také může bránit srozumitelnosti sdělení. Na druhou stranu řečník nemusí hledat slova a nekomolí je, což svědčí o dobré komunikační dovednosti.

Technika řeči je v tomto projevu výrazně méně zvládnutá než v projevu prvním. Velký vliv na to má samozřejmě fakt, že řečník mluví spatra, ale také to, že projev je emočně zatížený. Hlavní myšlenka projevu je pochopitelná, avšak jeho jednotlivé části jsou kvůli horší dikci méně srozumitelné.

Fakt, že řečník mluví spatra, se kladně podepisuje na důvěryhodnosti projevu. Mluvčímu nedělá problém udržet oční kontakt s publikem, pohled rovnoměrně rozděluje mezi kolegy poslance a působí relativně klidně. Ve chvíli, kdy je upozorňováno na etický problém, řečník výrazněji gestikuluje. Například výrok: `▪ a my teda vyřešíme problém s obchodem s chudobou k prvnímu první v zimě ▪` je doplněn pohybem ruky, který připomíná gesto známé z pohádky Pat a Mat, kdy se tito dva na něčem dohodnou (gesto typu *ilustrátor*). Na tváři se řečníkovi objevuje úsměv, který ale nesvědčí o pobavení, nýbrž o podivení se nad situací ve Sněmovně. Tyto projevy nepůsobí rušivě, naopak umocňují celkové vyznění projevu.

7.5 Třetí projev Ivana Bartoše

Třetí projev je krátkou faktickou poznámkou, která byla pronesena v rámci ústních interpelací v reakci na řeč premiéra Babiše při 26. schůzi 31. ledna 2019, který konstatoval, že Česká pirátská strana se nepodílí na digitalizaci České republiky a že nemá dostatek kompetentních lidí k výkonu politické agendy. Znovu je tento projev dostupný na youtube kanálu České pirátské strany.

I tato řeč je strukturovaná tak, jak vyžaduje rétorický styl, avšak hned úvodní věta není tradičním oslovením nebo přivítáním, nýbrž vysvětluje komunikační situaci:

`tak @ já to vemu krátce pouze v reakci na pana premiéra (...)`

Motivy jsou uspořádány logicky a navazují na sebe, a když řečník přechází od jednoho tématu k druhému, používá důraz:

`(...) ▪ to sme dodali my spolupráci s odborníky s ajtý ((míněno IT oblast)). ▪ @ INZERÁT ▪ my když obsazujeme pozice tak si nesaháme mezi bývalé zaměstnance (...)`

Je zřejmé, že projev není předem připravený, protože, jak jsem uvedla výše, se jedná o bezprostřední reakci na slova premiéra. Během projevu se ale neděje to, že by řečník musel

hledat slova nebo výrazy komolil. Navíc řečník většinou dělá logické pauzy, takže je text dobře pochopitelný:

(...) ▪ @ INZERÁT ▪ my když obsazujeme pozice tak si nesaháme mezi bývalé zaměstnance ▪ nějakého holdingu ▪ ale vypíšeme výběrové řízení i NA NAŠE asistenty ▪ a vybíráme ty nejlepší. ▪ (...)

(...) tak to NESchazujte pane premiére ▪ já jsem rád že jste přišel ▪ a že se o tom konečně můžeme bavit. a SEM rád že to vidí i občané ▪ ale není to kvůli tomu ▪ nám totiž de o věc. ▪ děkuji.

Tempo řeči je rychlejší, než by bylo třeba. Na druhou stranu se jedná o faktickou poznámku, na kterou má řečník jednacím řádem Poslanecké sněmovny stanovený limit dvou minut, což určité zrychlení logicky vyžaduje. I přes tuto skutečnost řečník dobře pracuje s důrazem a pauzami, tudíž nemůžeme tvrdit, že by zvolené tempo řeči vedlo k nesrozumitelnosti projevu. Stejně tak je projev minimálně zatížen hezitacími zvuky.

Celkově tedy můžeme tvrdit, že v podmínkách, za jakých projev vznikl, se z hlediska techniky řeči jedná o velmi zdařilý pokus. Řečník je i v tomto projevu upraven adekvátně situaci a působí klidně, i když z projevu je zřejmé, že jej výroky premiéra podráždily. Oční kontakt s publikem řečník udržuje, ale ten, ke komu se v projevu obrací, sedí vzhledem ke svému postavení přímo za řečnickým pultem a my můžeme vypožorovat, že řečník má tendenci se na adresáta obrátit, ale brání mu v tom orientace řečnického pultu. Gestikulace je umírněná a mimika také, jen občas se řečník nesouhlasně mračí.

7.6 Shrnutí

Z analýzy tří uvedených projevů vyplývá, že Ivan Bartoš nemá problém s frázováním, dobře pracuje s důrazem a intenzitou hlasu. Tempo je adekvátní příležitosti, při které je projev pronášen. Je evidentní, že má řečník vytríbené komunikační dovednosti, jelikož se v součtu dopustil pouze dvou přerázků. Co se týče hezitacích zvuků a výplňkových slov, můžeme je ve větší míře zaznamenat pouze u druhého projevu, čímž se potvrzuje teze, že je jich obecně užíváno především v situacích, kdy je projev emotivní a nepřipravený nebo polopřipravený. U všech projevů je řečník vhodně upraven, pozornost může upoutat pouze jeho netradiční účes. Výraz v tváři je většinou klidný, a to i když řečník přednáší emotivní projev, výjimkou je pouze chvíle u druhého projevu, kdy řečník své emoce dává najevo mračením se nebo smíchem. Gestikulace je mírná, ruce má řečník většinou položené na pultu nebo svěšené podél těla, jsou

však okamžiky, kdy své teze mluvčí pomocí rukou podpoří. Ani v jednom z projevů se však nesetkáme např. s výrazným máváním rukama, které by projev rušilo.

V prvním a třetím projevu řečník velmi dobře ovládá práci s dechem, v druhém projevu se objevují nedostatky. Ty se většinou projevují v nelogických pauzách. Zároveň to souvisí se strukturou a myšlenkovou návazností projevu. Můžeme si všimnout, že zatímco první a třetí projev je strukturován promyšleně, u druhého tomu tak není. V druhém projevu dominantně převažuje obsah nad formou. Výraznou roli v této skutečnosti hrají emoce; tedy čím je projev emotivnější, tím méně je kvalitní z hlediska formy.

Neméně důležitým faktorem ovlivňujícím kvalitu projevu je připravenost. Čím víc je řečník připraven, tím méně chyb dělá, což není žádné překvapení. Na druhou stranu, přílišné držení se připraveného materiálu ubírá na autenticitě projevu a persvaze, jež by v politických projevech měla funkčně převažovat, je tak částečně narušena.

poslední souhlásky (zpětná/regresivní asimilace: *zpívá [spívá]*, *sbor [zbor]*). Může však dojít i k asimilaci progresivní, kdy je výslovnost určena první souhláskou (*shoda [schoda]*, ale lze použít i tvar *[zhoda]*). Na konci slova se znělost vytrácí (*odjezd [odjest]*). Jedinečné souhlásky se na asimilaci nepodílejí. Spodoba artikulační vzniká ze snahy artikulovat dvě po sobě jdoucí hlásky na co nejbližším místě. Ve skupině *-ng-* nebo *-mv-* tak místo *alveolárního n* vyslovujeme *velární n* a místo *bilabiálního m* vyslovujeme *labiodentální m*. K neortoepické výslovnosti dochází například ve slovech *slupka [šlupka]*, *stopka [štopka]* nebo *čtyři [štiři]*. K **zániku hlásky** dochází v případech, kdy sousední souhlásky vyslovujeme zjednodušeně (*cenný [cený]*, *měkký [mňeki]*, *leccos [lecos]*). Chybné je toto vyslovování v případech, kdy by se změnou výslovnosti nastala i změna významu (*racci [racci]* – chyba *[raci]*). Dále je chybné **splývání neshodných sykavek** (*sžíravý [žíraví]*), **vypouštění hlásek na začátku slova** (*hřbitov [řbitov]*) a vypouštění hlásek z vnitřní skupiny souhlásek (*koska [koska]*). Jen u pomocných tvarů slovesa být je přípustná jak varianta *[volal jste]*, tak i *[volal ste]*. **Vznik hlásky** je nejčtenější u slov sedm a osm, při výslovnosti [sedum], [osum]. Nikdy by se nemělo také stávat, že místo hlásky *h* ve slovech tenhle, takovýhle vyslovíme *d* (*[tendle]*, *[takovidle]*). Dalšími chybami ve výslovnosti jsou **asimilace vzdálenější hlásky** (žízeň [žížeň]), **přesmykování** (celer [cerel]) nebo **haplologie**. K haplologii dochází při zvýšeném tempu řeči a může se stát, že zanikne dokonce celá slabika (člověče [čéče]) (Krobotová 2000: 9–54).

8.1 První projev Ivana Bartoše

Projev pronesený při události hlasování o vyslovení nedůvěry vládě by měl odpovídat výslovnostnímu stylu základnímu až vybranému. Řečník by měl hovořit spisovně a správně, měl by si dávat pozor na nedbalou výslovnost a špatnou artikulaci. V následujícím rozboru, ve kterém upozorníme na některé nedostatky projevu, zjistíme, jak se této teze Ivan Bartoš držel.

Otevřená ani zavřená výslovnost se na žádném z míst v projevu nevyskytuje.

Prodloužená výslovnost se v projevu taktéž neobjevuje, místy ale narazíme na zkracování:

- protože to **neni** v ZÁjmu jejích představitelů. ▪
- **smutnym** faktem je ▪

Práce s rázem je technicky zvládnuta také téměř dokonale, jen na jednom místě dochází k jeho chybnému využití:

▪ otevření školství a celkové **zatraktivnění** práce pedagogických pracovníků ▪ se však Nekoná. ▪

V některých případech dochází k zániku hlásky:

▪▪ neméně zastaralou máme i veřejnou státní správu a úřady ▪ které sou **vhledem** k nastaveným pravidlům občanům spíše nepřátelské ▪

▪▪ VIZE ▪ digitálního česka ▪ nemá oporu v rozpočtu v roce **dvatisícdevatenác** ▪

▪ **podme** i tuto hru konečně změnit. ▪▪

V prvním případě zániku hlásky se jedná nejspíš o důsledek přeroku, v druhém případě o polknutí konce slova a ve třetím o zánik hlásky uvnitř slova. V poměru k délce projevu je však četnost těchto chyb marginální.

Dále se objevuje také transformace hlásky:

a já bych byl rád ▪ aby **todle** bezduchý sobectví ▪ neuneslo tuto zemi z lepší cesty k svobodnější budoucnosti.

Jisté chyby se v řeči vyskytují, avšak nejsou časté. Z hlediska ortoepie v projevu není žádný prvek, který by výrazným opakováním narušoval jeho kvalitu.

8.2 Druhý projev Ivana Bartoše

U druhého projevu provedeme totožnou analýzu.

Otevřená ani zavřená výslovnost se nevyskytuje ani zde.

Z odchylek v kvantitě samohlásek se objevuje jak prodlužování:

á ta tady zazněla

▪ á ▪ ten program dostupného bydlení ▪

á @ těch pět tisíc dětí

tak zkracování:

▪@ já si **nemyslim** ▪

▪ **jezdim** do děčína ▪ **vim** jaká je tam ta situace. ▪

jako tam **neni** žádná další štace↑

V kvantitě samohlásek na druhou stranu k tak četným chybám nedochází. K jejich zkracování dochází jen na několika málo místech a k prodlužování pouze v případě, kdy spojku *a* řečník

protahuje za účelem utříbení myšlenek nebo jako mezník přechodu k jinému tématu, mohli bychom ji tak považovat i za hezitační zvuk.

V projevu se neprojevuje žádné pochybení při práci s rázem.

Ve výslovnosti souhlásek dochází k častému odchýlení od stylové normy:

Změna kvality

▪ a **pokud'** ministryně tady ↑zmiňuje ▪

pokud' berem že jsou to rodiny ▪

Zánik hlásky

▪ od prvního první **dvatisícedevatenác**.

k prvnímu první **dvatisícedevatenác**

není **eště** schválen

Vznik hlásky

Vsouvání hlásek – protetické v

vo tom

voni nevedejdou

Vložení samohlásky u – čísla sedm, osm

ta maminka má nějakých **sedumtisícdvěstě** na dvě děti

Transformace h v d

▪ **tadleta** debata ▪

▪ pro **tydle** ty lidi

a **todle** je třeba řešit.

▪ že se tady vede **takovádle** jakoby ▪ až chladná debata ▪

Haplologie

jesi mi jim tu dávku ▪ sekne ▪

a my v Praze chodíme ▪ dělat **ňáký** guláše a rozdávat @ **ňákej**m potřebnejm prostě jídlo.

▪ co berou **ňáký** dávky ▪

▪ prostě jsou to **všecko** lidi. ▪

Na úrovni výslovnosti souhlásek vidíme mnoho chyb. Řečník se jich dopouští vědomě, nesnaží se je nijak napravit a některé z nich často i opakuje. Taktéž bych řekla, že se jedná spíše o styl zběžný než základní.

8.3 Třetí projev Ivana Bartoše

Odchytky v kvalitě samohlásek se nevyskytují.

V projevu nedochází ani k žádným odchylkám v kvantitě samohlásek, prodloužení je patrné pouze v anglicismech, kde však není chybné:

i třeba tento **épis**

například na specialistu na **égavrment** ((míněno eGovernment neboli elektronizace veřejné správy))

S rázem řečník pracuje bezchybně.

I ve třetím projevu si můžeme všimnout, že řečník často nedbá na správnou výslovnost:

Zánik hlásky

já to **vemu** krátce pouze v reakci na pana premiéra

eště žádný akční plán v rámci digitálního česka **nevznik**

▪ a **nevemete** si ▪ nějakého ajtý ((míněno IT)) člověka ▪

Vznik hlásky

to je interpelace která spočívá **vo tom** že spolu tyto věci DISkutujem.

▪ nám totiž de **vo věc**. ▪

Transformace h v d

▪ a je to **todle** to je interpelace

Haplologie

▪ **někého** ajtý ((míněno IT)) člověka ▪

Nedbalá výslovnost se v tomto projevu vyskytuje především při práci se souhláskami. Můžeme si všimnout, že chybovost je v tomto úseku největší.

8.4 Shrnutí

V žádném z projevů se neobjevuje otevřená výslovnost samohlásek a řečník nemá problém s užíváním rázu. Kvalitativní odchylky výslovnosti se v projevech nevyskytují. V kvantitativních odchylkách si můžeme povšimnout, že pokud dochází v projevu ke zkracování výslovnosti, jedná se výhradně o hlásku *i*. Tato změna je patrná v prvních dvou projevech, ve třetím se nevyskytuje. Přesto si myslím, že je tato změna pro řečníka také typická, protože se ve zbylých dvou projevech vyskytuje čteně. K prodlužování samohlásek prakticky nedochází, děje se tak pouze ve druhém projevu, kde se ale všechny příklady týkají spíše toho, že řečník získává čas a podobají se tak hezitačním zvukům.

Častým jevem je deformace souhlásky *h* ve slovech jako *tenhle*, *takovýhle*, *tohle*. Na všech místech, ve všech analyzovaných projevech, kde se takové slovo vyskytuje, jej zaznamenáváme v nespisovné variantě *s d*. U druhého i třetího projevu si můžeme všimnout vypouštění *j* na začátku slova *ještě* a nevyslovení koncového *l* ve slově *nevznikl*. V prvním a druhém projevu se objevuje výslovnost letopočtu 2019 bez *t* na konci. Řečník si také ulehčuje vyslovování ve výrazech *nevezmete*, *vezmu* vypuštěním hlásky *z*. Občasně se objevuje i protetické *v*, ale nejde o typický znak jeho projevu. Jediným výrazem, který je často vyslovováno nedbale, je slovo *nějaký* v různých tvarech. V prvním projevu se řečník správné výslovnosti drží nejvíc, v dalších dvou se mu to daří hůř. Obecně by se dalo soudit, že výrazným chybným prvkem v řeči mluvčího je zmíněná deformace souhlásky *h*.

Z pozorování vyplývá, že žádnou výše zmíněnou vadou výslovnosti řečník netrpí.

Po provedení analýzy projevů Ivana Bartoše z hlediska ortoepie a ortofonie mohu konstatovat, že na jeho výkon má velký vliv míra připravenosti. Pokud řečník mluví spatra, bez přípravy a svůj projev si nehlídá, vyskytují se v něm ve velké míře prvky obecné češtiny a mluvčí se tak nevyskytuje na pomezí stylu základního a vybraného, nýbrž na pomezí stylu základního a zběžného.

9 Tvarosloví

Tvarosloví se tato práce bude věnovat zejména po stránce formální. Budu tedy sledovat, zda řečník v jednotlivých komunikačních situacích správně užívá příslušné tvary slov. Zaměřím se především na rozlišování životnosti a neživotnosti, relevantní užití pádů a užívání správných tvarů jmen a sloves. K této problematice a k proměnám v dané oblasti se vyjadřuje například publikace *Současná stylistika* (Čechová – Krčmová – Minářová 2008: 136–169).

9.1 První projev Ivana Bartoše

V prvním projevu se vyskytuje chybné užití tvaru zájmena, a to při záměně životnosti a neživotnosti:

- **oni** ty ledy nakonec popraskají.

Další nespisovný jev, který se zde objevuje, se týká přídavných jmen:

Změna -é v -ý, typ mladé – mladý:

- životodárný potenciál **lidský** svobody a tvořivosti. ▪
- aby todle **bezduchý** sobectví ▪

Vidíme, že v projevu je přítomno velmi malé množství případů, kdy je použit nespisovný tvar slova. Řečník se tedy evidentně snaží o oficiálně správný projev a dává si pozor na to, aby nepřekračoval hranici spisovnosti.

9.2 Druhý projev Ivana Bartoše

Druhý projev je z mnohem větší části nespisovný:

Změna -é v -ý, typ mladé – mladý:

těch pět tisíc dětí ▪ **který** evidentně ▪ jsou v tom celkovým počtu osob
▪ **který** z toho nějakým způsobem ▪ na těch nejhorších ubytovnách ▪
žijí ▪

- stovky projektů **který** realizují sem ▪
- a na druhou stranu jsme si tím prostě vyrobili další velkou skupinu lidí ▪ **který** se přesunou z těch třista tisíc ▪ domácností ▪
- jsou v tom **celkovým** počtu osob ▪
- protože **podruhý** už vám to neobnověj

já jsem ty jo ve **dvacátým** prvním století

nedůstojný podmínky

no tak asi na **tý** ulici prostě jako zmrznou

nějaký bytový problémy

lidi v **český** republice

Změna -ý v -ej, typ mladý – mladej:

bohatej střed Evropy

▪ a prostě tam musí bejt **jasnej** postup ▪

nějakej zákon **ktorej** řeší jeden fenomén

▪ i na těch kon... **jednotlivejch** mítingách kde je mpsv

Slovesa: změna -í v -ej, typ bydlí – bydlej:

▪ protože **bydlej** na těch ubytovnách ▪

▪ protože podruhý už vám to **neobnověj**

▪ a prostě tam musí **bejt** jasnej postup ▪

Vynechání poslední hlásky u sloves:

který **maj** třeba teď nějaký bytový problémy

pokud' **berem** že jsou to rodiny ▪

jesi mi jim tu dávku ▪ **seknem** ▪

▪ a prostě ty lidi to **nedaj**

▪ aby tady **nevznik** nějakej zákon ktorej řeší jeden fenomén ▪

Nespisovný tvar 7. pádu:

▪ a neházejme tady prosím vás tady miliardy a tady maminky se sedmi **tisícema** ▪ (se sedmi tisíci)

▪ se tady hází s **miliardama** ▪ (s miliardami)

s **těma lidma** ▪ který prostě už jsou i na těch charita ubytovnách ▪ (s těmi lidmi)

s **těma číslama** jako že to NIC neznamená. ▪ (s těmi čísly)

Životnost x neživotnost:

- my chceme aby **ty lidi** v český republice měli kde bydlet ▪ (ti lidi)

Užití nesprávného pádu:

do těch **padesát šedesát** tisíc ▪ (padesáti, šedesáti)

v té důvodové zprávě se hovoří o **těchto čísel**. (o těchto číslech)

Užití nesprávného čísla:

- to toto jsou jako padesát tisíc lidí ▪ (je padesát tisíc lidí)

Většina chyb se v projevu opakuje, a tak není vhodné posuzovat je jako nechtěné. Mluvčí se nesnaží o záměrnou jazykovou stylizaci, nýbrž spíše nekoriguje svůj projev a skoro to působí, že pro něj dodržování spisovnosti není zvlášť důležité. Řečník sklouzává k nespisovnému jazyku a projev bychom tak měli řadit spíše do stylu zběžného.

9.3 Třetí projev Ivana Bartoše

Změna -é v -ý, typ mladé – mladý:

- stovky projektů **který** realizují

Neshoda v rodu:

- tak to není **žádná** ▪ **nedostatek** KAPACITY LIDÍ ▪ (žádný nedostatek)

Vynechání poslední hlásky u sloves:

eště žádný akční plán v rámci digitálního česka **nevznik**

že spolu tyto věci **DISkutujem**.

Chybné užití pádu:

- řekli sme že dodáme akční plán ▪ **pro** ▪ začlenění oupsors ((míněno open-source neboli otevřený software)) a **boje** proti **vendorlokyu** ((míněno vendor lock-in neboli uzamčení zákaníka)), **největší průšvih**
- státní správy v české republice (pro boj proti vendor lock-in; největšímu průšvihu)

Ve třetím projevu se nevyskytuje zdaleka tolik nespisovných tvarů, jako v tom předchozím. Chyby v užití pádu a rodu jsou spíše způsobeny rychlým tempem řeči nebo složitější syntaxí a ostatní použití variantních tvarů je ojedinělé.

9.4 Shrnutí

Ve všech projevech se objevují nespisovné tvary, a to především v podobě změny z -é v -ý podle typu mladé – mladý. Jelikož se tato změna projevuje aspoň částečně v každém z projevů, soudím, že je pro řečníka typická. Nejzatíženějším projevem z hlediska nespisovnosti tvarů je jednoznačně projev druhý. Vzhledem k oficialitě projevu mám za to, že taková četnost nespisovných tvarů je už částečně rušivá. Navíc v prostředí České republiky, kde se na čistotu jazyka a neměnnost jeho pravidel dbá někdy až přehnaně (viz aféra okolo vydání nových Pravidel českého jazyka v roce 1993). Na druhou stranu Lotko (2004: 173–180) rozlišuje několik různých postojů k jazyku, z nichž jedním z nich je jazykový liberalismus, který „*se projevuje rovněž v neodmítání variantních tvarů v jazyce, a to bez ohledu na to, zda jsou či nejsou kodifikovány*“ (Lotko 2004: 178). Z tohoto pohledu bych tedy Ivana Bartoše řadila k jazykovým liberálům.

10 Větná stavba

Mluvený text se od psaného textu liší svými vlastnostmi, z nichž tou, kterou nyní budu sledovat, je členění textu na syntaktické jednotky. Na rozdíl od psaného projevu lze ve spontánním projevu jen těžko přesně určit větu. Při stanovování jednotky mluveného textu nebo při jeho segmentaci je možné vycházet ze zvukového průběhu textu, ze syntaktických vztahů mezi jednotlivými slovy, nebo z obsahově-pragmatického hlediska (Müllerová 1994: 40).

Zvuková segmentace je považována za nejspolehlivější způsob členění mluveného projevu. Zakončení výpovědních jednotek je určováno pauzou nebo zvláštním intonačním pohybem. Podle druhu intonační kadence lze určit, jestli se jedná o promluvový úsek koncový, nebo nekonzcový. Toto členění podporuje i syntaktické a významové uspořádání textu. Z hlediska syntaxe je možné vysledovat určitou návaznost skrz jednotlivé syntaktické konstrukce (predikát s větnými členy, které obsazují obligatorní a potenciální pozice), ovšem tyto vztahy nejsou vždy jednoznačné. Většina mluvených textů má určité obsahové uspořádání – základní téma, vedlejší téma, odbočky od tématu nebo jejich střídání. O dílčích tématech mluvíme jako o tematických blocích, které se dále člení na obsahově-pragmatické celky, které jsou tvořeny jednotlivými obsahově-pragmatickými jednotkami. Nicméně se v textu mohou objevit i taková místa, které se z hlediska syntaktické výstavby interpretovat nedají, avšak v komunikaci nijak neztěžují porozumění (Müllerová 1994: 41–47).

Jazyk, a zvláště větná stavba, úzce souvisí s logickým myšlením mluvčího. Vzhledem k tomu, že účelem politického komunikátu je ovlivnění posluchače, je potřeba, aby měl řečník své myšlenky předem uspořádány a mohl je tak přehledně formulovat. Když tomu tak není, může dojít k nepravděpodobným a nemotivovaným chybám. V projevech je třeba velmi dbát na slovosled, aby nevznikla např. falešná syntagmata (srov. *Otužilý člověk podléhá méně nakažlivým nemocem.* – *Otužilý člověk méně podléhá nakažlivým nemocem.*) (Lotko 2004: 51–53).

Není vhodné se vyjadřovat v málo rozvinutých, krátkých větách a domnívat se, že tak bude projev srozumitelnější. Takové uspořádání textu je naopak krajně nepřirozené a může posluchače odradit. Vhodným způsobem se zdá obměňování jednotlivých typů vět, protože tak dosáhneme autenticity projevu. Je třeba zapojovat jak věty jednoduché, tak věty složené i souvětí. Zpravidla se v řečnických projevech dále setkáme se vsuvkami, které komentují okolnosti komunikační situace nebo vyjadřují doplnění základní věty či osobní postoj mluvčího k tématu. Důležité je dát si pozor jak na přetíženou větnou stavbu (mnoho myšlenek v jednom

promluhovém úseku), tak na nenasycenou větnou stavbu, kdy řečník naopak mnoha slovy plýtvá na chudší obsah. Aby byl projev dynamičtější, je vhodnější užívat slovesné (verbální) vyjadřování oproti vyjadřování jmennému (nominálnímu) (Lotko 2004: 53–56).

K odchylkám od pravidelné větné stavby typicky patří anakolut – vyšinutí z větné konstrukce (*Pracovníci, kteří dobře pracují, musíme náležitě odměnit.* – správně: *Pracovníky, kteří dobře pracují, musíme náležitě odměnit.*), kontaminace vazeb – nezáměrné křížení vazeb dvou různých sloves (*Zúčastnili jsme se na oslavách.* – správně: *Zúčastnili jsme se oslav.*) a zeugma – nesprávné sprážení dvou vazeb v jednu, zanedbání dvojí vazby (*Vyslechli jsme přednášku a film o vesmíru.* – správně: *Vyslechli jsme přednášku a viděli film o vesmíru.*) (Lotko 2004: 57).

Slovosled řečnického projevu není pevně určen, ale ani za sebe nemůžeme slova řadit libovolně. V citově neutrální výpovědi je typické, že se postupuje od známého k neznámému (téma → réma), protože posluchač očekává nové sdělení na jejím konci. Změna slovosledu se vyskytuje za účelem zdůraznění (*Je to pracovník svědomitý a spolehlivý.*) nebo když se jedná o výrazné citové zabarvení výpovědi (*Ty nebudeš poslouchat, ty kluku darebná!*) (Lotko 2004: 58–60).

Příčinou těžkopádnosti, nebo dokonce nesrozumitelnosti projevu může být hromadění stejných tvarů slov vedle sebe. To se týká především tvoření genitivních řetězců (*Upozorňujeme na nutnost pozdějšího určení platnosti závaznosti užití nového nařízení.*), hromadění instrumentálů (*Bylo odstraněno ruční natírání kůží sirníkovou kaší novým typem stroje.*) nebo slovesných substantiv (*V našem usnesení jsme učinili rozhodnutí k zabránění neplnění přijatých úkolů.*) (Lotko 2004: 60–61).

10.1 První projev Ivana Bartoše

Tento projev je velmi snadné rozčlenit na promluvové úseky, a to jak podle zvukové segmentace a syntaktických vztahů, tak z hlediska obsahově-pragmatických celků. Nejprve jsem řeč rozdělila na tematické bloky (Příloha č. 1), nyní se zaměřím na analýzu větné stavby. Interpretace textu není nutná, protože je z něj přímo patrné, co chtěl řečník sdělit. Myšlenky jsou uspořádané a s lehkostí na sebe navazují. I přes tuto skutečnost může dojít k některým nepravidelnostem a nemotivovaným chybám.

V textu se nevyskytuje ani nenasycená, ani přetížená větná stavba. Je zde použit vyvážený poměr jednoduchých vět a souvětí, takže projev nepůsobí těžkopádně. V projevu se vyskytuje pouze jedna vsuvka, jejímž účelem je upřesnění výroku:

- přidání PEdagogům ▪ **i když se tak nestalo ▪ dle slibovaného scénáře**
- je jistě pozitivním krokem.

Chybným je spojení dvou sloves, která mají jiný vazební potenciál, do jedné výpovědi:

- abychom se tady místo skandálů pana premiéra ▪ mohli **zabývat a řešit** pouze budoucnost ▪ a prosperitu české republiky.

Jediným prvkem, který může vážně narušit pochopitelnost sdělení, je falešné syntagma, jehož užití se v projevu řečník dopustil:

- cílem pirátů je svobodná vzdělaná a digitálně propojená společnost.
- tímto směrem však současná vláda českou republiku ▪ **ke prospěchu** jejích občanům ▪ nevede ▪ a podle zkušeností z prvního roku andreje babiše na pozici premiéra ▪ ani nepovede. ▪

Z této výpovědi totiž můžeme usoudit, že podrývá logickou platnost výroku. Cílem řečníka je sdělit, že současná vláda nevede Českou republiku k tomu, aby z jejích výsledků měli občané prospěch. Naproti tomu ale reálně vyznívá tak, že to, že se vláda nedrží cíle Pirátů, je ku prospěchu občanů České republiky, což řečník určitě nezamýšlel.

Dle délky projevu a četnosti výskytu syntaktických odchylek mohu soudit, že je tato řeč velmi zdařilá.

10.2 Druhý projev Ivana Bartoše

V druhém projevu je už členění textu, jak z hlediska zvukového, tak ze syntaktického, o něco obtížnější. Stejně jako v prvním případě jsme text rozdělili na tematické bloky (Příloha č. 2) a nyní provedeme jeho analýzu. Domnívám se, že i přes značnou myšlenkovou neuspořádanost, která se v textu projevuje několika způsoby, není třeba jej interpretovat, protože smysl výpovědi je většinou jasný. Uvedeme si proto jen ty úseky textu, které ukazují na jeho nepravidelnost a neústrojnost a výskyt nemotivovaných chyb. Na závěr zhodnotíme, zda se tyto odchylky podepisují na kvalitě projevu.

Nevhodného uspořádání myšlenky, které vede k syntaktickému zatížení projevu, jehož důsledkem může být i nepochopení ze strany posluchače, si můžeme všimnout například v těchto dvou vybraných úsecích:

- Mě by zajímalo ▪ teda když ty byty ▪ nejsou připraveny ▪ sociální byty nejsou stavěny ▪ neprobíhá rekonstrukce nějakých bytů ▪ ty obce nejen v Praze třeba prostě ty byty nemají ▪ a my teda vyřešíme problém

s obchodem s chudobou k prvnímu první v zimě ▪ kam my jako strčíme ▪ těch osm a půl tisíce dospěláků ▪ a @ těch pět tisíc dětí ▪ který evidentně ▪ jsou v tom celkovém počtu osob ▪ který z toho nějakým způsobem ▪ na těch nejhorších ubytovnách ▪ žijí↑ ▪

Toto sdělení mohlo být jednodušeji formulováno například tímto způsobem: *Pokud v České republice neprobíhá rekonstrukce nebo stavba nových sociálních bytů a my vyřešíme problém s obchodem s chudobou k prvnímu první, v zimě, kam půjde osm a půl tisíce dospěláků a pět tisíc dětí, které dnes žijí na těch nejhorších ubytovnách?*

a prostě já jsem ty jo ve dvacátém prvním století bohatěj střed Evropy ▪ jo ▪ a my skutečně řešíme ▪ jako to že ▪ a prostě ty lidi to nedaj no tak asi na tý ulici prostě jako zmrznou umřou nebo jako tam není žádná další štace↑ voni nevodejdou někam @ do sídliště lumík dva ((míněno Luník IX)) no ▪ to je ta poslední štace ▪ když se podíváte jak to vypadá u sousedů slovaků u košic.

Tady bych volila spíše tuto formulaci: *Žijeme ve dvacátém prvním století v bohatém středu Evropy a skutečně řešíme, že pokud to ti lidé nezvládnou, tak na té ulici zmrznou, umřou, nebo co si vlastně představujete? Pro ně není žádné další řešení. Když se podíváte, tak v Košicích na Slovensku je sídliště Luník IX, a to už je asi to poslední místo, kde by chtěl kdokoliv bydlet.*

Pro politickou řeč je typické využívání vsuvek, které vyjadřují buď hodnotící komentář řečníka:

▪ a bylo to velká otázka před volbami ▪

a je to správně

nebo jsou odkazem na projevy dalších řečníků:

a to říkala paní ministryně

▪ a děkuju paní ministryni že zde vystoupila ▪

@ prostřednictvím pana předsedajícího děkuju kolegovi Bartoškovi ▪

Poslední vsuvka je motivována pravidly jednacího řádu, který udává, že pokud chce řečník zmínit v projevu některého z kolegů, musí použít formulaci *prostřednictvím pana předsedajícího*. Z dalších uvedených vsuvek je ale patrné, že ne vždy se tímto pravidlem řečník řídí.

V projevu narazíme i na nedokončené výpovědi:

▪ protože to znamená jesi mi jim tu dávku ▪ sekne ▪ k prvnímu první dvatisícdevatenác a nemáme alternativu ▪ kam ty lidi ▪ dáme. ▪

▪ a je vidět když se bavíme o osmi a půl tisících a to říkala paní ministryně ▪

V prvním případě je uvedena podmínka *jestli mi jim tu dávku sekneme*, která vyžaduje pokračování *tak...* To se ale v projevu přímo neobjevuje.

Ve druhém případě není jasné z formulace *a to říkala paní ministryně*, co vlastně paní ministryně říkala. Nejspíše se jedná o to, že číslo 8,5 tisíc zmínila paní ministryně v předchozím projevu. K tomu by ale lépe posloužila formulace: *jak říkala paní ministryně*. Výrok v projevu totiž působí tak, že bude následovat dodatek.

Komplikaci v pochopení textu může způsobit i nepřesně vyjádřený termín:

▪ čerpání obchody s chudobou ▪

Spíše asi řečník myslel čerpání z fondu, který je určen na řešení problému obchodu s chudobou.

V projevu se jako důsledek nepřipravenosti objevují i odbočení od hlavní myšlenky, která mohou způsobit polevení koncentrace posluchače:

▪ to není středočeský kraj ▪ to je ústecko ▪ já jsem taky ze severu ▪
jsem z jablonce nad nisou tam je tanvald smržovka ▪ jezdím do děčína
▪ vim jaká je tam ta situace. ▪

Především výčet *tam je Tanvald, Smržovka, jezdím do Děčína* může u posluchače oslabit jeho pozornost, která by měla být soustředěna na hlavní myšlenku, kterou je to, že řečník zná situaci lidí „na severu“. Dle mého názoru je výčet redundantní, protože nijak nepodporuje řečnickovu argumentaci.

Na některých místech projevu také dochází ke kontaminaci vazeb:

▪ máme my ty lidi↑ kteří by pak půjdou kontrolovat do toho terénu?
(by pak šli, pak půjdou)

@▪ vlastně v jednou větou bavíme vo tom že (v jedné větě, jednou větou)

▪ a bylo to velká otázka před volbami ▪ (bylo to otázkou, byla to otázka)

10.3 Třetí projev Ivana Bartoše

Třetí projev je nejkratší, i díky tomu se v něm recipient dobře orientuje. Zároveň lze vycházet i ze zvukového členění projevu, protože řečník zde zvláště dobře a účinně pracuje s důrazem. Projev jsem rozdělila do tří tematických bloků (Příloha č. 3) a v následné části práce budu provádět obdobnou analýzu jako u dvou předchozích projevů.

V případě tohoto projevu se neděje, že by nějakému výroku nebylo možné rozumět. Objevuje se jen zlomek prvků, které nejsou korektně vyjádřeny, ale na druhou stranu, ani tato nekorektnost nevede k tomu, že by posluchač neporozuměl významu.

Jako příklad uvedeme nechtěný vznik antiteze:

tento plán budeme představovat eště **žádný** akční **plán** v rámci digitálního česka **nevznik** ▪ **my ho máme** v nejbližších ▪ týdnech ho budeme představovat. ▪

Lepší formulace by byla třeba tato: *Dosud v rámci Digitálního Česka nebyl představen žádný akční plán, my ho však již máme a v nejbližších týdnech jej budeme představovat.*

Vsuvky se v textu také objevují, nemají však deformační vliv, naopak slouží k podpoření argumentů, kterými řečník disponuje:

▪ politicky pracujeme a naše ▪ návrhy zákonů **i třeba tento éspis** ((míněno E-spis)) ▪ právě MÍŘÍ ▪ na ta místa ▪ kde ta vláda nedodává.

V projevu se objevuje i kontaminace vazeb:

to je interpelace která spočívá vo tom že spolu tyto věci DISkutujem. (spočívát v něčem, být o něčem)

▪ takže my se participujeme na ERvisu (my se podílíme, my participujeme)

10.4 Shrnutí

Společným rysem všech tří projevů je jejich srozumitelnost. Ač je konkrétně druhý projev zatížen horší strukturovaností, jeho hlavní myšlenku posluchač pochopí. Řečník dobře pracuje se slovosledem. Falešné syntagma, které vzniká v důsledku nedomyšlené práce se slovy, se nachází pouze v prvním projevu a jen v jednom případě. Obecně řečník postupuje ve svých výpovědích většinou od tématu k rématu a k žádným výraznějším změnám slovosledu tak nedochází, a to ani za účelem zdůraznění určité pasáže textu. Pokud má řečník záměr na něco upozornit, použije intonační důraz. Vyváženost užívání vět jednoduchých a souvětí je nejvíce patrná v prvním projevu. Ve druhém a třetím projevu se častěji objevují souvětí či složitější promluvové celky. Tento rozdíl přičítáme především míře připravenosti projevů a emočnímu zaujetí. Vsuvky, které jsou součástí všech projevů, nehodnotíme jako stylový prvek, spíše za jejich užitím pozorujeme pragmatickou motivaci. Ve všech projevech převažuje verbální vyjadřování, což odpovídá stylové normě řečnických projevů. Z odchylek od větné stavby se

místy v každém z projevů vyskytuje kontaminace vazeb, což je znovu patrnější spíše z druhého a třetího projevu.

Nejvíce připomínek jsem věnovala druhému projevu a také jej vnímám jako vadami nejvíce zatížený. Soudím, že je tomu tak proto, že je z velké míry nepřipravený a relativně dlouhý. Důležitou roli hrají také emoce, jejichž přítomnost dokážu nejlépe v následující kapitole.

11 Lexikální stránka řečnických projevů

Bohatá slovní zásoba je předpokladem pro přesné, stručné, výstižné a přiměřené vyjadřování. Tím, že jsme schopni objektivní jevy pojmenovávat, zároveň se jich zmocňujeme. Jen to, co má jméno, pro nás totiž skutečně existuje. Bohatá slovní zásoba tedy také rozvíjí intelekt. Celou zásobu jazyka však není možné obsáhnout, protože se neustále mění. Stará slova zanikají (archaismy) a vznikají nová (neologismy, okazionalismy) (Lotko 2004: 36).

Kultivovaný řečník se musí snažit o to, aby přizpůsobil svou mluvu vývoji jazyka. Přehnaná snaha o vytříbenou mluvu může působit nepatřičně, vede mluvčího ke knižnímu až archaickému vyjadřování (*Účastníci zasedání jali se diskutovati o svých záměrech.*). Problémem takového stylu mluvy je, že se posluchač více soustředí na formu než na obsah, čehož řečník, snažící se o přesvědčení auditoria, rozhodně docílit nechce (Lotko 2004: 37).

K porušení kritéria výstižného vyjadřování může vést mnohoznačnost projevu. Tu ovlivňují například univerbismy (*generálka – generální zkouška, generální oprava, generální mapa*) nebo užití paronym, které může vyvolat až komický účinek (*kompot – komplot – kompost*). Naproti tomu přílišná jednoznačnost zapříčiněná opakovaným užitím stejného slova působí také nepatřičně. Toho, aby byl projev jednoznačný a zároveň působivý, se dá dosáhnout například prací se synonymitou (Lotko 2004: 35–51).

Jak již víme, cílem řečníka není pouhé sdělování informací, především se musí snažit na posluchače zapůsobit a ovlivnit jejich myšlení. Ozvláštnění projevu můžeme docílit několika způsoby. Jedním z nich je užití frazémů, nebo jejich aktualizace, která přinutí posluchače se nad výrokem zamyslet. S ustálenými spojeními slov je nutné zacházet opatrně, protože jejich přehnaný výskyt způsobuje spíše to, že projev v důsledku působí jako klišé. Základní vlastností mluveného projevu je sugestivnost, které je dosahováno užíváním specifických jazykových prostředků – řečnických figur. Ty zvyšují podnětnost, názornost i dramatičnost (Krobotová 2000: 115). Existuje několik způsobů jejich třídění, já budu vycházet z klasifikace E. Lotka (2004: 95–115), který navazuje na J. Mistríka (1980).

Sugestivní specifické řečnické prostředky tvoří nejpočetnější a nejpestřejší skupinu. Tyto řečnické prostředky umocňují posluchačovu pozornost. Nejvíce jsou zde obsaženy opakovací řečnické figury, mezi které patří **anadiploze** (opakování slova na začátku věty, které stálo na konci věty předchozí, např.: *Vzpomínám na ten nádherný den. Den, na který nikdy nezapomenu.*), **anafora** (opakování stejných slov na začátku sousedních vět, např.: *Měl rád svou ženu, měl rád své děti, měl rád svou rodinu.*), **antimetabole** (opakování protikladných

pojmu ve dvou stejných syntaktických konstrukcích v obráceném pořádku, např.: *Neříkej vždy vše, co víš, ale vždy bys měl vědět, co říkáš.*), **diafora** (opakování slov nebo slovních spojení jakoby ve fiktivním dialogu, např.: *Stále tvrdí, že jejich postoje k nám jsou motivovány přátelstvím. Přátelstvím, ale jakým?*), **enumerace** (výčet za sebou následujících věcí, vlastností nebo dějů, např.: *Usilujeme vždy o projev vlastní, kultivovaný, inteligentní a sugestivní.*), **epanadiploze** (opakování stejných slov na začátku i na konci souvětí, např.: *Mír musí být zachován, protože každý z nás potřebuje k životu mír.*), **epanalepse** (opakování stejného slova na začátku věty, tj. opětovný začátek výpovědi, např.: *O rodinu, o rodinu se vždy vzorně staral.*), **epanastrofa** (opakování stejných slov na konci jednoho a na začátku druhého větného celku, např.: *Hovořili jsme s mnohými ženami. S ženami, které jsou vzorné matky.*), **epanados** (opakování věty v obráceném sledu, a to tak, že prvním slovem nové věty je poslední slovo předcházející věty, např.: *Nekázeň se projevit musela, musela se projevit nekázeň, a to jak v docházce, tak ve studijních výsledcích.*), **epifora** (opakování stejných slov na koncích vět, např.: *Znáte dobře naše záměry, pochopili jste naše záměry a určitě budete podporovat naše záměry*), **epizeuxis** (opakování stejných slov v jedné větě několikrát za sebou bezprostředně, nebo po vložení jiného slova, např.: *Bude nás to stát hodně, hodně úsilí.*), **kyklos** (rámcující opakování stejných slov, resp. vět na začátku i na konci promluveného úseku, např.: *Usilujeme o zlepšení našich služeb, o zkvalitnění našich služeb stále usilujeme.*), **pleonasmus** (seskupení souznačných nebo významově si blízkých slov k označení jedné skutečnosti, opakované pojmenování věci z různých hledisek, např.: *Víme, že problémy vašeho pracoviště chcete řešit promyšleně, seriózně a perspektivně.*), **polyptoton** (opakovaná téhož slova v jiné gramatické formě, např.: *Klín klínem nevyražíš.*), **polysyndeton** (opakování spojek ve větě, např.: *Chtějí pracovat a v klidu žít a být šťastnými občany.*), **symploka** (spojení opakovacích figur v jedné větě, souvětí nebo ve sledu vět, např.: *Co je základem manželství? Opravdová láska. Co je základem lásky? Vzájemné pochopení a hluboká úcta obou partnerů.*), **tautologie** (opakování slova ve stejné podobě nebo v jeho slovotvorné obměně, např.: *Těžce, přetěžce musel své názory probojovávat.*). K živým opakovacím řečnickým figurám patří také **syntaktický paralelismus**, který vzniká opakováním stejných nebo podobných syntaktických konstrukcí po sobě následujících, např. *To je právě to, čeho se nám nedostává, to je právě to, co postrádá naše ekonomika.* Velmi blízko k sugestivním opakovacím figurám má **akumulace** a její protikladná figura – **regrese**. K základním opakovacím figurám mají blízko také řečnické figury **hendiadys** (syntetické spojení dvou synonymních substantiv, resp. sloves, které zvyšuje sugestivní působení, např.: *moc a síla.*), **chiasmus** (syntaktický paralelismus dvou větných struktur, z nichž jedna má opačný slovosled, např.: *Umění je dlouhé, krátký je náš život.*), **rektifikace**

(upřesnění již použitého výrazu, např.: *My pevně věříme, my vlastně víme, že naši důvěru nikdy nezklamete.*). Klasickou sugestivní metodou je **perioda** (souvětí, v němž jednotlivé věty tvoří dvojpólovou, ale sémanticky uzavřenou výpověď, např.: *Když budeme všichni více přemýšlet o své práci, když budeme lépe využívat pracovní doby a strojového vybavení, jistě se zvýší náš zisk.*). **Opoziční konstrukce** je další syntetický sugestivní prostředek (vyzvednutí určité části výpovědi, např.: *To jsou názory teoretiků, ale i lidí z praxe.*) (Lotko 2004: 99–103).

Emfatické specifické řečnické prostředky tvoří méně početnou skupinu, společným znakem je spontánnost. Do této skupiny patří **apostrofa** (oslovení nepřítomné osoby nebo neživé věci, např.: *Příteli, loučíme se s tebou naposledy, tvé dílo však zůstane navždy v naší paměti!*), **apozioπέze** (nedopovědění započaté věty z citových důvodů, např.: *úlek, hněv*), **deprekace** (řečnické zvolání, má vzbudit soucit, např.: *Copak mohli nezaměstnaní uživit své rodiny? Pouze živořili!*), **exklamace** (zvolání, které formou zvolací věty vyjadřuje emocionální vztah mluvčího k obsahu výpovědi, vyjadřuje radost, smutek, odpor, např.: *Pryč s obecnými diskusemi!*), **inverze** (obrácení obvyklého pořádku slov, např.: *Znali jsme ho jako pracovníka svědomitého.*), **řečnická odpověď** (je spojena s řečnickou otázkou, která specifikuje problém a pak navrhuje řešení), **řečnická otázka** (formální, zdánlivá otázka, na kterou mluvčí nežádá odpověď, např.: *Je nutné vrískat do všech stran, že chceme žít lépe?*). **Gnómičké významy** času, čísla a pádu také náleží k emfatickým řečnickým prostředkům. Emfatické řečnické prostředky jsou typické především pro citově zbarvené projevy, zejména agitační a obřadné (Lotko 2004: 103–105).

Názorné specifické řečnické prostředky se uplatňují především v projevech naučného a agitačního charakteru (přednáška, politický projev). Do této kapitoly patří **přírovnání** (např.: *mluví jako z partesu*), **metafora** (např.: *stáří-podzim života*), **aluze** (např.: *Nedivte se, vždyť Olomouc není Praha.*), **antíteze** (např.: *Mnoho mluvíte, málo děláte.*), **antonomázie** (např.: místo obratu *silný člověk* se použije *Herkules*), **apozice** (označení téže představy jiným způsobem, např.: *Viděli jsme koncentrační tábory, svědectví fašistických zvěrstev*), **hyperbola** (nadsázka, zveličení určitého rysu, např.: *Budeme-li takto řídit dopravu, můžeme čekat sto let, a ještě se jejího zlepšení nedočkáme.*), **katachréze** (vzniká spojením logicky nespojitelného, např.: *ostrá slova, zub času*), **metalepse** (záměna slov, např.: *Má skvělou ruku = Má skvělé písmo.*), **metonymie** (pojmenování jednoho jevu na jev jiný, např.: *Filozofická fakulta má nejlepší výsledky*, místo *Studenti Filozofické fakulty...*), **parenteze** (jde o vsuvku, tj. doplnění významového celku, např.: *Tyto výrobky, a není jich bohužel málo, mají jeden společný nedostatek – jsou nefunkční*), **synekdocha** (pojmenování jednoho jevu jevem jiným, např.:

Bojovali o střechu nad hlavou = o dům, byt), **anekdota** (oživení projevu vtipnou vsuvkou), **bajka** (má hlavně didaktický záměr, její děj vyúsťuje v mravní poučení) a **parabola** (znázornění obecných pravd) (Lotko 2004: 105–108).

Dramatické specifické řečnické prostředky jsou obsaženy v různém rozsahu v každém projevu. **Induktivní postup** je dramatičtější, protože hlavní sdělení je ponecháno až na konec. Velký význam má také **hyperbáze** (odchylka od přirozeného a ustáleného slovosledu, např.: *Tato událost vryla se do našeho vědomí místo Tato událost se vryla...*). Dále do dramatických specifických prostředků patří **antifráze** (ironicky pojmenovaná vlastnost, např.: *Ano, to jsou opravdu maličkosti = zásadní věci*), **dubitace** (dramatizující otázka, prosba o radu s pauzou), **gradace** (hromadění druhově stejnorodých slov), **litotes** (odstínění určitého významu použitím negace jeho opaku, např.: *nemalý místo velký*), **návěští** (záměrné vsunutí věty pro zvýšení pozornosti posluchačů, např.: *Asi budete překvapeni, když vám řeknu, že...Ale nyní poslouvejte, co vám povím.*), **paralepse** (předstírání vynechání zdánlivě bezvýznamného textu, které naopak zvedne pozornost, např.: *Nebudu zde o věci hovořit podrobně, na co by to všechno bylo?*), **zřetězení** (postupné uvádění logických soudů, např.: *Kdo mnoho trénuje, má dobrou kondici, ten může také zvítězit.*) (Lotko 2004: 108–110).

Ozdobné specifické prostředky jsou nepřilíš používanou skupinou. Patří sem **digrese** (lyrické odbočení od základní linie textu), **enallagé** (změna slovosledu, např.: *studené krůpěje potu místo krůpěje studeného potu*), **epiteton** (básnický přívlastek, např.: *vlažná tráva, vlažný přístup*), **eufemismus** (zjemnění drsného výrazu, např.: *krást - mít dlouhé prsty*), **figura etymologica** (slovní hříčka založená na spojení dvou slov se stejným slovním základem, např.: *Nebud'te moudřejší než moudrost a rozumnější než rozum.*), **oxymóron** (spojení slov, která si významově odporují, např.: *veřejné tajemství*), **perifráze** (k přímému pojmenování se přidá i opisné, např.: *Japonsko-země vycházejícího slunce*) (Lotko 2004: 110–111).

Řečnické figury mají funkci aktualizující. Nejde pouze o formální „zdobení“ řeči, ale jde o aktivní zásah řečníka do hlouběji poznané a nově pojmenované skutečnosti (Lotko 2004: 114). „*Rečnícky prejav bez špecifických prostriedkov je ako pieseň bez melódie, inými slovami, taký prejav nie je rečníckym prejavom*“ (Mistrík 1987: 116).

11.1 První projev Ivana Bartoše

Hlavní myšlenkou tohoto projevu je obhájit, proč se Česká pirátská strana chystá vyslovit nedůvěru vládě. Vzhledem k tomu je řeč opřena o argumenty, jejichž pravdivost se řečník snaží

podložit příklady. Každý tematický blok rozvíjí jeden argument. Je patrné, že cílem řečníka není užívat zvlášť vytríbené prvky jazyka, přesto se jich v projevu několik zajímavých objevuje.

Zmínila jsem, že opakování stejných slov není v projevech žádoucí, to ale neplatí bezvýhradně.

Pokud řečník opakuje schválně, aby zdůraznil důležitost řečeného, má to často působivý efekt:

▪ ale ten ▪ kdo dokáže sestavit **FUNKČNÍ** ▪ a stabilní **vládu**. ▪ **vládu** ▪ která posouvá českou republiku dál ▪ **vládu** která zdravě soutěží s opozicí. ▪

Bohužel repetice má tendenci svádět k dalšímu nemotivovanému opakování:

▪ taková **vláda** se prostě nemusí bez ustání bát svého pádu. ▪ tato **vláda** taková ovšem není. ▪ rozdíl mezi tím ▪ co **vláda** na jedné straně říká ▪ a CO ve skutečnosti dělá je skutečně obrovský.

Můžeme si všimnout, že v první ukázce má opakování žádoucí efekt, jedná se o rozšířenou epanastrofu. Oproti tomu v druhé ukázce působí značně nepatřičně a těžkopádně, navíc kazí dojem z první části.

Častým problémem projevů jsou výplňková slova (parazitující větné prvky). V tomto projevu se však prakticky nevyskytují a stejně tak je zde velmi malý podíl hezitačních zvuků. Slovo *prostě* se sice v některých pasážích vyskytuje, má však spíše efekt důrazu:

▪ já takového člověka v čele současné vlády při nejlepší vůli prostě nevidím.

V projevech, které jsou zaměřeny především na důležitost argumentace, by se rozhodně neměla vyskytovat bezobsažná nebo zobecňující slova či slovní spojení:

▪ pro VYslovení NEDŮvěry existuje **celá řada důvodů**.

nezanedbatelná část české společnosti

Naopak je pro ně velmi typické, že se v nich objevují četné hodnotící přívlastky:

nejdravější manažer

rozdíl (...) je skutečně obrovský.

Zásadní problém

▪ přidání PEDagogům (...) ▪ je jistě pozitivním krokem.

VZDĚLÁNÍ je samo o sobě zcela Zásadní hodnotou

tolik potřebnou REVOLUCI

▪▪ smutným faktem je (...)

bezduchý sobectví

▪ kde stát neslouží ▪ ale arogantně panuje

Lotko (2004: 117–118) o politických řečech tvrdí, že každý politik ve svém projevu vytváří kreovaný svět, který je rozdělen na ty dobré (my) a ty špatné (oni). K tomuto vymezení se právě zmíněné hodnotící přívlastky výborně hodí.

Skoro žádný projev nevzniká bez toho, aniž by reagoval na jiné texty. Intertextovost je prvkem, který se objevuje i zde a je obsažena už v situačním ukotvení řeči – reakce na předchozí vystoupení vlády:

▪ pokud panu premiérovi ▪ opravdu jde o dobro této země ▪ **jak ve svých vystoupeních ▪ neustále tvrdí** ▪ ať odstoupí. ▪

Také můžeme najít odkazy k dalším dokumentům:

▪ kdy sama vláda ▪ neplní své vlastní programové prohlášení.

▪ z dokumentu ▪ pirátské povolební strategie ▪ (...) ▪ jasně vyplývají podmínky pirátů pro účast ▪ podporu ▪ či toleranci vlády.

Výrazným prvkem tohoto projevu je gradace, která se objevuje hned v několika momentech:

▪ místo aby uvolňovala **tolik potřebný** potenciál ▪ **životodárný** potenciál lidský svobody a tvořivosti.

tato ▪ nová **politická NEkultura** které jsme svědky a často i **vulgarita** vláda s **TRE**stně stíhaným premiérem kterou **kvartál od kvartálu** doprovází **horší horší** skandály i kondice

V politickém argumentačním boji je velmi často užívána ironie, jejímž cílem je pobavit posluchače, ale hlavně může být dobrou zbraní, která protivníka vyvádí z míry a dráždí:

▪▪ piráti již **DVAKRÁT** odmítli podpořit vládu s **trestně** stíhaným premiérem ve střetu zájmů ▪ **S MINISTRY** jejichž **KOMPETENCI** jsme zažili již ve vládě minulé.

Způsobů, jakými ironii můžeme vyjádřit, je několik. Zde vidíme, že řečník pracuje s důrazem a kombinací tvrzení, z nichž jedno má evidentně negativní význam.

Z názorných prostředků dominují metafory:

▪ kvalita života ▪ a **DE**mokracie ▪ není žebříček úspěšnosti firem.

▪ i když se tak nestalo ▪ dle slibovaného scénáře ▪

VZDĚLÁNÍ je (...) lékem na většinu neduhů ▪ kterými naše země trpí.

▪ se podaří rozjet alespoň zákon o právu na digitální službu ▪

▪▪ svět ▪ čelí vzestupu a populismu a autoritářství

ale také vytváří nové rány v reputaci naší země ▪

V politickém diskurzu se často užívá tzv. lékařská a sportovní terminologie, čehož si můžeme všimnout i zde. Z dalších názorných prostředků je zastoupena metonymie:

úřady ▪ které sou vzhledem k nastaveným pravidlům občanům spíše nepřátelské ▪

▪ v ovzduší ▪ kde stát neslouží ▪ ale arogantně panuje ▪▪ se společnosti dýchá jen s velkými obtížemi ▪

nebo personifikace:

▪ ostatně žádná jiná země v evropské unii netrpí legislativou ▪ která dostává lidi do dluhových pastí a exekucí ▪ tolik ▪ jako právě česká republika. ▪

Z hlediska slovní zásoby je projev vcelku bohatý. Žádné výrazné chyby v užití slov se nevyskytují, snad jen nevhodně užitá předložka *díky* v situaci, kdy mělo být použito *kvůli*:

▪ minulá ▪ i současná vláda skrze osoby na ministerských postech ▪ konkrétně osobu andreje babiše ▪ v předsednické funkci ▪ ale i díky faktickému opírání se o hlasy protidemokratických stran ▪ tyto podmínky NESPLŇOVALA ▪

Na konci projevu se řečník neubrání částečně patetickému vyjádření, které ale nepůsobí nijak zvlášť nepříjemně, navíc řečník opravdu ve svém vystoupení působí tak, že to, co říká, myslí upřímně:

▪ piráti tedy dnes již potřetí ▪ vyjádří ve svém hlasování nedůvěru ▪ této vládě s nezlomnou vírou ▪ že změna ▪ je skutečně možná.

11.2 Druhý projev Ivana Bartoše

V druhém projevu se projevuje neklid řečníka. Výrazně jsou zde (především v 1. a 3. tematickém bloku) zastoupena ukazovací zájmena a parazitující větné prvky (*prostě, jako*). Vyskytují se zde i citově zbarvená slova:

▪ ale **doprčic** další štace ▪ je skutečně jako pod ↑most ▪
▪ do těch padesát šedesát tisíc ▪ který jsou už teďkon fakt **v prčicích**
citoslovce:

▪ jo to jsou prostě normálně **ty jo** ŽIVÍ lidi
a prostě já jsem **ty jo** ve dvacátém prvním století

a dovětky:

▪ ale doprčic další štace ▪ je skutečně jako pod ↑most ▪ **jo** ▪
▪ protože podruhý už vám to neobnověj a prostě končíte ▪ **jo** ▪ ((s
úsměškem)) a prostě já jsem ty jo ve dvacátém prvním století bohatej
střed Evropy ▪ **jo** ▪

a prosím vás nehrajme si ▪ s těma číslama jako že to NIC neznamena. ▪
jo ▪ to toto jsou jako padesát tisíc lidí ▪ který mají třeba teď nějaký
bytový problémy úplně nejakutnější ubytovny azyláky ▪ **jo**

Užití všech těchto jazykových prostředků má za následek to, že projev působí neformálně. Tyto typy projevů se vyskytují často na různých setkáních s občany ve snaze přiblížit se jejich mluvě a navodit zdánlivě nezávaznou komunikaci. V této situaci spíše předpokládám, že důvodem emotivnosti byla osobní zaujatost tématem. Důkazem osobní motivace řečníka může být tato výpověď:

mě to strašně vadí ▪ že se tady vede takovádle jakoby ▪ až chladná
debata ▪ o řešení problému protože prostě pro mě lidi jako nejsou
problém.

Tempo řeči se odráží i v lexikální stránce projevu. Objevují se zde zkratky, které odkazují k názvům institucí. Jejich použití není problémové na plénu Sněmovny, protože tam je každému jasné, o čem dotyčný hovoří, kdežto veřejnosti může tato skutečnost dělat problém:

▪ a prostě tam musí bejt jasnej postup ▪ i na těch kon... jednotlivých
mítinách kde je **mpsv** ((míněno Ministerstvo práce a sociálních věcí))
▪ kde je **mmr** ((míněno Ministertvo místního rozvoje)) ▪ kde je
ministerstvo financí ▪

Projevem neformálnosti projevu může být i užití obecně českého tvaru slova teď:

▪ který jsou už teďkon fakt v prčicích ▪

Klasickým stylistickým prvkem rétorického stylu jsou řečnické otázky:

- máme my ty lidi, kteří by pak půjdou kontrolovat do toho terénu?
- máme my ty lidi, když v současné chvíli (...) nejsou ani peníze na výplaty sociálních pracovníků v regionech? ▪
- Mě by zajímalo (...) ▪ kam my jako strčíme ▪ těch osm a půl tisíce dospěláků ▪ a @ těch pět tisíc dětí ▪ který evidentně ▪ jsou v tom celkovém počtu osob ▪ který z toho nějakým způsobem ▪ na těch nejhorších ubytovnách ▪ žijí? ▪

Jejich užití je motivováno tím, že se řečník snaží vzbudit zájem o svůj postoj u posluchačů a zároveň se snaží poukázat na problém. Kdyby použil oznamovací větu, sdělení by nemělo potřebnou váhu.

V projevu se také objevují odkazy na jiné texty:

- a děkuju paní ministryni že zde vystoupila ▪
- v důvodové zprávě se hovoří o tři sta miliónech nákladů.
- Druhá věc ▪ a ta tady zazněla @ prostřednictvím pana předsedajícího děkuju kolegovi Bartoškovu

11.3 Třetí projev Ivana Bartoše

Téma prvního bloku tohoto projevu si vyžaduje užívání termínů týkajících se digitalizace (*vendor lock-in*, *open-source*, *e-government*, *e-spis*, *RVIS*, *digitální Česko*), což značně ovlivňuje srozumitelnost projevu. Kdo se v těchto termínech nevyzná, v podstatě projevu rozumět nemůže, protože nejsou nijak dál vysvětleny. Vzhledem k povaze projevu toto ale nepovažujeme za chybu.

K opakování slov dochází pouze v jednom případě, a to u slova *dodávat*:

- pokud my devět měsíců něco ŘEŠÍME ▪ a pracujeme na tom tak to je to co piráti **dodávají**. my sme se sešli s vládním zmocněncem dzurilou ((míněno Vladimír Dzurilla)) ▪ řekli sme že **dodáme** akční plán ▪
- to sme **dodali** my spolupráci s odborníky s ajtý ((míněno IT oblast)). naše ▪ návrhy zákonů i třeba tento e-spis ((míněno E-spis)) ▪ právě MÍŘÍ ▪ na ta místa ▪ kde ta vláda **nedodává**.

Toto slovo jsem zaznamenala i u ostatních dvou projevů, tam se ale nevyskytuje v tak hojném množství, proto dosud nebylo reflektováno. Naopak takto četné opakování u projevu, který trvá 1:48 minut, svědčí o tom, že tento výraz je pro řečníka přirozený.

V projevu se nevyskytují prakticky žádná parazitní slova, řečník mluví jasně, stručně, výstižně. Časté výplňkové slovo *prostě* se zde vyskytuje pouze jednou, a to ne jako vata, ale spíše jako zdůraznění řečeného:

- to je prostě normální postup jak hledáte toho nejlepšího ▪

Z dalších jazykových prvků se v projevu vyskytuje ironie:

- sem ▪ tak trošku zaznamenal že si tuto iniciativu ▪ PŘISVOJUJE.

hyperbola:

stovky projektů který realizují

a aluze:

- tak si nesaháme mezi bývalé zaměstnance ▪ nějakého holdingu ▪

Všechny tyto výroky směřují k tomu, aby mluvčí zdůraznil svůj nesouhlas s tím, co ve svém projevu zmiňoval jeho předřečník.

11.4 Shrnutí

Společným znakem všech vybraných projevů je, že řečník má bohatou aktivní slovní zásobu, umí použít správné a výstižné výrazy, většinou nemá problém s opakováním stejných slov a také jeho jazyk rozhodně nepůsobí hyperkorektně. Naopak v některých případech, pokud je projev spontánní, má řečník tendenci sklouznout k nespisovnému vyjadřování, citově zabarveným výrazům, parazitním větným výrazům a k nadměrnému užívání ukazovacích zájmen. Pro první projev je charakteristické, že se v něm objevuje řada ozdobných a názorných specifických řečnických prostředků a dále také motivované opakování slov. Je evidentní, že se řečník snažil o řečnický projev v pravém slova smyslu (dle stylové normy řečnického projevu). Naproti tomu v dalších dvou projevech se mnohem výrazněji projevuje, že řečník dbá především o to, aby byl obsah jeho sdělení pochopený, a nesnaží se svůj projev čímkoli ozvláštnit. Právě vysoká míra spontánnosti a emotivnosti projevu má za následek výskyt hezitačních zvuků, parazitních slov a ukazovacích zájmen. Zajímavé je, že v druhém a třetím projevu se nevyskytuje žádný vyloženě patetický výrok, oproti tomu první projev, který je jinak citově neutrální, poměrně pateticky končí a závěr tak působí jako klišé. Stejným dojmem působí i užívání generalizujících bezobsažných výrazů. První projev je nasycen různými ozdobnými jazykovými prvky, to však neznamená, že díky tomu je projev dobrý. Už Quintilianus tvrdil, že jejich přílišné užívání se může minout účinkem a projev tak může přijít o svůj půvab (Lotko 2004: 114). Druhé dva projevy jsou sice ozdobnými prvky poznamenány mnohem méně,

na druhou stranu jsou autentičtější, lépe uvěřitelné a mají větší šanci posluchače přesvědčit o řečnickově názoru.

12 Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala jazykovým rozbořem tří projevů Ivana Bartoše, které byly proneseny na půdě Poslanecké sněmovny.

V první části práce jsem se věnovala zařazení politické řeči do funkčního stylu, následně jsem vymezila specifika politického řečnického stylu a částečně také jeho normy. Dále jsem se zaměřila na objektivní a subjektivní slohotvorné činitele, díky jejichž vymezení bylo možné podat konstruktivnější náhled na zkoumané projevy.

Hlavní část práce zaujímá pět kapitol, které jsou všechny stejně strukturované. Na začátku je uveden teoretický základ, ze kterého vychází následný jazykový rozbor projevů, a na konci kapitoly je vypracováno shrnutí, které komparuje jednotlivé projevy mezi sebou a pokouší se o nalezení průniků, a tedy částečně o vymezení jazykových jevů, které jsou pro řečníka typické.

Z kapitoly *Kompozice, zvuková realizace a nonverbální prostředky projevů* vyplývá, že na celkové vyznění projevu má největší vliv jeho připravenost a emocionální rozpoložení řečníka. Tedy pokud je Ivan Bartoš v klidu a je připravený, jeho projev působí velmi dobrým dojmem. Má příjemnou barvu hlasu, umí pracovat s tempem řeči a intonací, nepředvádí žádná přehnaná gesta a dokáže pomocí logických pauz zajistit, že se posluchač v projevu dobře orientuje. Jediný větší nedostatek spatřujeme v tom, že ve chvíli, kdy má řečník před sebou podpůrný materiál, svádí ho to k „předčítání“ místo k přednesu. To v důsledku výrazně zeslabuje přesvědčivost, která je prakticky hlavním faktorem politické řeči a neměla by tak být potlačována (byť neúmyslně).

Z kapitoly *Ortoepie, ortofonie* můžeme vysledovat některé odchylky od spisovné výslovnosti, které jsou pro Bartoše typické. Je to transformace hlásky *h* v *d* ve slovech jako např. *tendle*, *tadle*, zjednodušování výslovnosti některých slov (např. *ňáký*, *vemete* nebo *eště*) nebo zkracování výslovnosti hlásky *i* (např. *neni*, *vim*, *jezdím*). Znovu se ale jedná především o chvíle, kdy si řečník svůj projev nekontroluje a mluví spontánně.

Kapitola *Tvarosloví* odhaluje možná nejvýraznější prvek Bartošova projevu a tím je používání nekodifikovaných variantních tvarů slov různých druhů (podstatná jména, přídavná jména, zájmena, číslovky, slovesa). Vzhledem k četnosti výskytu tohoto jevu předpokládám, že se řečník nespletl, ale zároveň si také nemyslím, že by to bylo důsledkem řečníkovi motivace projev něčím ozvláštnit. Počítám s tím, že používání nekodifikovaných tvarů slov jednoduše

řečníkovi nepřijde nepatřičné, a tak jsem jej v práci označila za jazykového liberála (Lotko 2004: 178–179).

Kapitola *Větná stavba* neodhaluje žádný výrazný individuální aspekt. Bartošovy projevy jsou více méně srozumitelné, neobjevuje se v nich výrazné procento odchylek od větné stavby a jde tak vidět, že řečník má své myšlenky logicky uspořádané.

V kapitole *Lexikální stránka řečnických projevů* jsem uvedla, že Ivan Bartoš má bohatou aktivní slovní zásobu a také schopnost ji dobře využívat. Z toho důvodu se většinou neobjevuje nechtěné opakování slov a řečník se může vyjádřit přesně a stručně. V případě, že je ale nepřipravený a neklidný, objevují se výrazně parazitní slova (*prostě, jako*) a narůstá tendence nadužívat ukazovací zájmena, což přesnost, stručnost a jasnost projevu narušuje. Co se týče řečnických figur, těch se v Bartošových projevech vyskytuje málo. Účelem dlouhé teoretické části uvedené v této kapitole bylo poukázat na to, čeho všeho je možné při tvorbě projevu využít, a jak málo se toho skutečně v analyzovaných projevech objevuje. Domnívám se, že na tomto aspektu by řečník mohl zapracovat, aby tak zvýšil účinnost persvaze, o kterou se v projevech pronesených v Poslanecké sněmovně každý politik snaží.

Kvalita projevu Ivana Bartoše je dle mé analýzy dobrá, zvláště když zastávám liberální pohled na jazyk. Pokud by však projev posuzoval jazykový purista, hodnotil by jej jako nedostatečný a do Poslanecké sněmovny se nehodící. Je však pravda, že na svém projevu Ivan Bartoš ještě musí pracovat, protože ač je argumentačně dobře promyšlený, forma by se rozhodně vylepšit dala. K tomu má Bartoš potenciál, protože disponuje širokou slovní zásobou, což je základ, který je pro kultivovaný projev nezbytným předpokladem.

13 Seznam použitých informačních zdrojů

BACHMANNOVÁ, Jarmila. *Mluvený projev spisovný a nespisovný*. Naše řeč. 1995, roč. 78, č. 4. Dostupný z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7256>.

ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. Vyd. 2. přeprac. Praha: ISV nakladatelství, 2000.

ČECHOVÁ, Marie, KRČMOVÁ, Marie a MINÁŘOVÁ, Eva. *Současná stylistika*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008.

ČMEJRKOVÁ, Světlá – HOFFMANNOVÁ, Jana, eds. *Jazyk, média, politika*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2003.

DOKULIL, Miloš. *Mluvnice češtiny 1.: Fonetika, fonologie, morfonologie a morfemika, tvoření slov*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1986.

KROBOTOVÁ, Milena. *Spisovná výslovnost a kultura mluveného projevu*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta, 2000.

HOFFMANNOVÁ, Jana et al. *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2016.

HOFFMANNOVÁ, Jana, MÜLLEROVÁ, Olga a SCHNEIDEROVÁ, Eva. *Mluvená čeština v autentických textech*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1992.

Jak přepisovat audiovizuální záznam rozhovoru?: Manuál pro přepisovatele televizních diskusních pořadů. Korpus DIALOG [online]. Praha: ÚJČ AV ČR, 2015. Dostupné z: <http://ujc.dialogy.cz/?q=node/89>.

JAKLOVÁ, Alena. *Persvaze a její prostředky v současných žurnalistických textech*. Naše řeč. 2002, roč. 85, č. 4. Dostupný z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7689>.

KARLÍK, Petr a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2., opr. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012.

KARLÍK, Petr, ed., NEKULA, Marek, ed. a PLESKALOVÁ, Jana, ed. *Nový encyklopedický slovník češtiny*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2016.

LOTKO, Edvard. *Kapitoly ze současné rétoriky*. Vyd. 2. aktualizované a rozšířené. Olomouc: Univerzita Palackého, Filozofická fakulta, 2004.

MARTINCOVÁ, Olga. *O mluveném jazyku a jazykové kultuře*. Naše řeč. 1990, roč. 73, č. 5. Dostupný z: http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6967#_ftn3.

MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika češtiny*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009.

MISTRÍK, Jozef. *Rétorika*. Vyd. 3. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1987.

MÜLLEROVÁ, Olga. *Mluvený text a jeho syntaktická výstavba*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1994.

ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena. *Rétorika: vážnost mluveného slova*. Vyd. 2. aktualizované. Praha: Grada, 2010.

ŠTÍCHA, František. *Mluvený text a jeho syntaktická výstavba*. Naše řeč. 1995, roč. 78, č. 5.

Dostupný z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7271>.

Audiovizuální záznamy

Bartoš si podal Babiše. Wwww.youtube.com [online]. 2019 [cit. 2019-07-11]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=hf5kdAcLuok&list=PLKqQxo2sZ8Ncy6VeErwPZjjjNrKViKWyl&index=2>.

Chceme, aby lidé v České republice mohli důstojně žít, říká Ivan Bartoš. Wwww.youtube.com [online]. 2018 [cit. 2019-07-11]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=m3b4n_V7yOg.

Ivan Bartoš: V čele vlády by měl stát slušný člověk. Wwww.youtube.com [online]. 2018 [cit. 2019-07-11]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=RhSKpMYcAv8&list=PLKqQxo2sZ8NfKKow6zTMyVZF7jfzpIMw9&index=6>.

14 Seznam příloh

Příloha č. 1

Transkripce prvního projevu Ivana Bartoše

NÁZEV POŘADU: Ivan Bartoš: V čele vlády by měl stát slušný člověk.

DATUM VYSÍLÁNÍ: 23. listopadu 2018

KANÁL: Youtube.com

STOPÁŽ: 7 minut 57 sekund

ÚČASTNÍK PROJEVU: Ivan Bartoš

1. tematický blok

vážený pane předsedo ▪ vážená vládo ▪ vážené kolegyně ▪ vážení kolegové ▪ občané. ▪ kvalita života ▪ a DEMOKRACIE ▪ není žebříček úspěšnosti firem. ▪ nestačí ▪ aby zemi vedl ten nejdravější manažer ▪ nebo ten ▪ kdo je nejvíce slyšet. ▪ v čele vlády by měl stát etický ▪ morální ▪ a slušný člověk ▪ který má kredit i před SVÝMI politickými oponenty. ▪ já takového člověka v čele současné vlády při nejlepší vůli prostě nevidím.

2. tematický blok

▪ z pohledu občana české republiky ▪ volby nevyhrává pouze ten ▪ kdo má po sečtení největší procentuální podíl odevzdaných hlasů ▪ ale ten ▪ kdo dokáže sestavit FUNKČNÍ ▪ a stabilní vládu. ▪ vládu ▪ která posouvá českou republiku dál ▪ vládu která zdravě soutěží s opozicí. ▪ taková vláda se prostě nemusí bez ustání bát svého pádu. ▪ tato vláda taková ovšem není. ▪ rozdíl mezi tím ▪ co vláda na jedné straně říká ▪ a CO ve skutečnosti dělá je skutečně obrovský.

3. tematický blok

▪ pro VYSLOVENÍ NEDŮVĚRY existuje celá řada důvodů. ▪ část z nich ▪ se jistě týká zásadních střetů zájmů ▪ skandálů ▪ a afér okolo osoby premiéra a dalších. ▪ podívejme se však na práci této vlády jako celku.

4. tematický blok

▪▪ v naší zemi žije mnoho schopných ▪ chytrých ▪ a šikovných lidí ▪ přesto mají lidé oprávněné obavy ▪ jak ze současnosti ▪ tak i

z budoucnosti. ▪ jako kdyby se ta naše země zadržovala ▪ místo aby uvolňovala tolik potřebný potenciál ▪ životodárný potenciál lidský svobody a tvořivosti. ▪ máme zastaralé školství a vzdělávací systém ▪ který vychovává lidi SPÍŠE k poslušnému opakování ▪ než ke kreativitě ▪ a kritickému myšlení. ▪ to je naprosto ZÁsadní problém ▪ který dle našeho názoru vláda ano ▪ sociálních demokratů ▪ s podporou komunistů nikdy řešit nebude ▪ protože to není v ZÁjmu jejích představitelů. ▪ přidání PEDagogům ▪ i když se tak nestalo ▪ dle slibovaného scénáře ▪ je jistě pozitivním krokem. ▪ otevření školství a celkové zatraktivnění práce pedagogických pracovníků ▪ se však NEkoná. ▪ nová energie ▪ tak naše školství opět ▪ nečeká. přitom VZDĚLÁNÍ je samo o sobě zcela ZÁsadní hodnotou ▪ a lékem na většinu neduhů ▪ kterými naše země trpí.

5. tematický blok

▪▪ neméně zastaralou máme i veřejnou státní správu a úřady ▪ které sou vzhledem k nastaveným pravidlům občanům spíše nepřátelské ▪ než aby pro ně vykonávaly služby ▪ za něž je občané platí. ▪▪ VIZE ▪ digitálního česka ▪ nemá oporu v rozpočtu v roce dvatisícdevatenác ▪ takže na tolik potřebnou REVOLUCI ve veřejné správě ▪ nezůstává vládě ▪ která řeší sebe ▪ své problémy a piár čas ani finance. ▪ já přesto doufám že i díky pomoci pirátů a opozice ▪ se podaří rozjet alespoň zákon o právu na digitální službu ▪ který zaváže KAŽDOU vládu ▪ aby slíbená digitalizace služeb byla občanům SKUtečně dodána ▪ a nezůstala jen na bilbordech ▪ a marketingových ▪ knížkách současného premiéra.

6. tematický blok

▪▪ smutným faktem je ▪ že navzdory ekonomické konjunktúře MÁME ONEN deficitní rozpočet ▪ a nezanedbatelná část české společnosti se potýká s chudobou ▪ která vychází ze samotného nastavení systému a zákonů. ▪ ostatně žádná jiná země v evropské unii netrpí legislativou ▪ která dostává lidi do dluhových pastí a exekucí ▪ tolik ▪ jako právě česká republika. ▪ opět jsme to my piráti kdo se tuto situaci snaží napravit ▪ v momentě ▪ kdy sama vláda ▪ neplní své vlastní programové prohlášení.

7. tematický blok

▪▪ nedůvěra občanů ▪ v budoucnost ▪ je způsobena i ostentativní přezíravostí ▪ s jakou NEJEN TATO vláda ▪ ale i vlády minulé dosazují do důležitých strategických orgánů a podniků ▪ SVÉ lidi ▪ a to NEtransparentně ▪ s důrazem spíše na loajalitu než odbornost. ▪ zde žádná změna nenastala ▪ podme i tuto hru konečně změnit. ▪▪ je nejvyšší čas ▪ aby státem ovládané podniky zveřejňovaly své smlouvy ▪ bez výjimek ▪ které jen kryjí politické zájmy. ▪▪ je také nejvyšší čas aby do důležitých orgánů byli nominováni odborníci ▪ a to veřejně a ZCELA transparentně ▪ a je také nejvyšší čas aby tento stát sloužil občanům ▪ nikoliv naopak. ▪ v ovzduší ▪ kde stát neslouží ▪ ale arogantně panuje ▪▪ se společností dýchá jen s velkými obtížemi ▪ natož aby ▪ SKUTEČNĚ rostla a prospívala. ▪ tato ▪ nová politická NEkultura které jsme svědky a často i vulgarita ▪ a chování ústavních činitelů ↑SHAZUJÍ ▪ důvěru lidí ▪ ale také vytváří nové rány v reputaci naší země ▪ a vůči našim partnerům ▪ a to jak v éú tak v nato.

8. tematický blok

▪ do rodiny pana premiéra mně ▪ vskutku ▪ nic ▪ není. ▪ pokud však DOPUSTIL ▪ aby podezření z dotačního podvodu ▪ vyšetřovaného policií zahrnovalo i momenty ▪ které by se neztratily v politických trilerech ▪ a které mohou představovat riziko pro bezpečnost české republiky ▪ je na místě se ptát ▪ zda jeho osobní zájem ▪ nepředvažuje nad zájmem občanů. ▪ bohužel je zde ▪ příliš mnoho indicií ▪ že tomu tak skutečně je. ▪ a znovu připomínám že by bylo skvělé ▪ abychom se tady místo skandálů pana premiéra ▪ mohli zabývat a řešit pouze budoucnost ▪ a prosperitu české republiky.

9. tematický blok

▪▪ piráti již DVAKRÁT odmítli podpořit vládu s trestně stíhaným preiérem ve střetu zájmů ▪ S MINISTRY jejichž KOMPETENCI jsme zažili již ve vládě minulé. ▪ z dokumentu ▪ pirátské povolební strategie ▪ který jsme zveřejnili před minulými volbami ▪ jasně vyplývají podmínky pirátů pro účast ▪ podporu ▪ či toleranci vlády. ▪ minulá ▪ i současná vláda skrze osoby na ministerských postech ▪ konkrétně osobu andreje babiše ▪ v předsednické funkci ▪ ale i díky faktickému opírání se o hlasy protidemokratických stran ▪ tyto podmínky NESPLŇOVALA ▪ a ▪ dnes ▪ je nesplňuje tím spíš. ▪▪ poprvé ▪ vláda důvěru nezískala. ▪ podruhé s podporou čeesesdé a komunistů již ano. ▪ a já chci apelovat na

poslance i vládních stran ▪ aby zvážili ▪ zda chtějí aby v české republice ▪ v jejím čele stála vláda s TRESTNĚ stíhaným premiérem kterou kvartál od kvartálu doprovází horší horší skandály i kondice a toto bude pokračovat. ▪ pokud panu premiérovi ▪ opravdu jde o dobro této země ▪ jak ve svých vystoupeních ▪ neustále tvrdí ▪ ať odstoupí. ▪ pokud tak neučiní a bude trvat na tom že neodstoupí NI KDY ▪ rád bych jej tímto upozornil že on není jediný ▪ kdo má vytrvalost ▪ oni ty ledy nakonec popraskají.

10. tematický blok

▪▪ svět ▪ čelí vzestupu a populismu a autoritářství a já bych byl rád ▪ aby todle bezduchý sobectví ▪ neuneslo tuto zemi z lepší cesty k svobodnější budoucnosti. my piráti budeme dál pracovat na tom ▪ aby se tak nestalo. ▪ víme totiž ▪ že i když se tento boj ▪ může v krátkodobém horizontu zdát donkichotský ▪ v tom dlouhodobém ▪ št... se vždy zúročí.

11. tematický blok

▪▪ cílem pirátů je svobodná vzdělaná a digitálně propojená společnost. ▪ tímto směrem však současná vláda českou republiku ▪ ke prospěchu jejích občanům ▪ nevede ▪ a podle zkušeností z prvního roku andreje babiše na pozici premiéra ▪ ani nepovede. ▪ piráti tedy dnes již potřetí ▪ vyjádří ve svém hlasování nedůvěru ▪ této vládě s nezlomnou vírou ▪ že změna ▪ je skutečně možná. děkuji.

Příloha č. 2

Transkripce druhého projevu Ivana Bartoše

NÁZEV POŘADU: Chceme, aby lidé v České republice mohli důstojně žít, říká Ivan Bartoš.

DATUM VYSÍLÁNÍ: 14. června 2018

KANÁL: Youtube.com

STOPÁŽ: 5 minut 32 sekund

ÚČASTNÍK PROJEVU: Ivan Bartoš

1. tematický blok

vážené kolegyně vážení kolegové ▪ já se teda omlouvám ▪ že si беру podruhé dnes toto přednostní slovo ▪ @ já si nemyslim ▪ že tady debata která se tady vede ▪ a děkuju paní ministryni že zde vystoupila ▪ je pro ty poslance kteří ▪ tady sedí↑ ▪ tady debata ▪ reálně prostě je pro těch třistatisíc ▪ @ domácností ▪ které ▪ v tuto chvíli nějakým způsobem @ tyto dávky jednu nebo druhou využívají↑ ▪ prostě ty věci nejsou zde v poslanecké sněmovně pro nějaké naše potěšení ▪ ale lidé sledují to dění v poslanecké sněmovně ▪ a my se bavíme o velmi rychlém postupu ve věci tohoto zákona ▪ a já jsem tedy zaznamenal třeba zajímavá čísla a protože tu důvodovou zprávu kterou my jsme studovali ▪ tak mě DOST vadí ▪ když se tady v předchozím @ ▪ vlastně v jedné větou bavíme vo tom že ▪ vlastně @ ta maminka má nějakých sedumtisícdvěstě na dvě děti a to jí stačí ▪ a pak v druhé větě ▪ se tady hází s miliardama ▪ jako by se nechumelilo. @ ▪ ten předpokládaný odhad je v maxim Úspor ▪ na ministertvu ▪ je v maximální výši zmíněn jedna celá dvě miliardy ▪ pokud se nepletu. ▪ takže žádné úspory MILIARD ▪ ale jedna celá dvě miliardy.

2. tematický blok

já jsem ve své úvodní řeči ▪ jasně položil otázku ▪ která se týkala ▪ perzonální náročnosti na úřady práce. ▪ opět ▪ v důvodové zprávě se hovoří o třista miliónech nákladů. ▪ máme my ty lidi↑ kteří by pak půjdou kontrolovat do toho terénu? ▪ budou provádět ta opatření ▪ která mají ušetřit jedna celá dvě miliardy nikoliv několik miliard. ▪ máme my ty lidi když v současné chvíli ▪ a bylo to velká otázka před volbami ▪ nejsou ani peníze na výplaty sociálních pracovníků

v regionech ▪ to není středočeský kraj ▪ to je ústecko ▪ já jsem taky ze severu ▪ jsem z Jablonce nad Nisou tam je Tanvald smržovka ▪ jezdím do Děčína ▪ vim jaká je tam ta situace. ▪ takže ta moje otázka šla skutečně na to ▪ jaká je tato úspora deklarovaná ▪ v té důvodové zprávě se hovoří o těchto číslech.

3. tematický blok

▪ Druhá věc ▪ a ta tady zazněla @ prostřednictvím pana předsedajícího děkuju kolegovi Bartoškovi ▪ ta tady zazněla taky↑ ▪ tady se hovoří o platnosti ▪ od prvního první dvatisícedevatenác. ((s úsměvem)) ▪ a pokud ministryně tady ↑zmiňuje ▪ že @ v tom @ v těch podmínkách toho ▪ čerpání obchody s chudobou ▪ je v tuto chvíli osm celých pět tisíc @@ poběratelů těchto dávek ▪ reálně je asi třináct a půl tisíce tedy ▪ lidí pokud berem že jsou to rodiny ▪ a ▪ ten program dostupného bydlení ▪ z pera @ MMR ((míněno Ministerstvo místního rozvoje)) není ještě schválen ▪ ten zákon není předložen ▪ mě by zajímalo jaká je ta další štace ▪ pro tyhle ty lidi na těch ubytovnách u těch ↑spekulantů. ▪ protože to znamená jesi mi jim tu dávku ▪ sekne ▪ k prvnímu první dvatisícedevatenác a nemáme alternativu ▪ kam ty lidi ▪ dáme. ▪ a je vidět když se bavíme o osmi a půl tisících a to říkala paní ministryně ▪ ale třinácti a půl tisících ▪ protože ty dávky jsou na dospěláka ▪ tak je v tom taky pět tisíc dětí. ▪ Mě by zajímalo ▪ teda když ty byty ▪ nejsou připraveny ▪ sociální byty nejsou stavěny ▪ neprobíhá rekonstrukce nějakých bytů ▪ ty obce nejen v Praze třeba prostě ty byty nemají ▪ a my teda vyřešíme problém s obchodem s chudobou k prvnímu první v zimě ▪ kam my jako strčíme ▪ těch osm a půl tisíce dospěláků ▪ a @ těch pět tisíc dětí ▪ který evidentně ▪ jsou v tom celkovém počtu osob ▪ který z toho nějakým způsobem ▪ na těch nejhorších ubytovnách ▪ žijí↑ ▪ takže my můžeme kritizovat a je to správně ty ▪ nedůstojný podmínky ▪ mnoho lidí kteří tam bydlí ▪ hygienu ▪ ale dopříc další štace ▪ je skutečně jako pod ↑most ▪ jo ▪ a my v Praze chodíme ▪ dělat nějaký guláše a rozdávat @ nějakým potřebněm prostě jídlo. a já se potkávám s těma lidma ▪ který prostě už jsou i na těch charita ubytovnách ▪ a tam prostě máte dvacet dní si to vyřešit ▪ protože podruhé už vám to neobnověj a prostě končíte ▪ jo ▪ ((s úsměškem)) a prostě já jsem ty jo ve dvacátém prvním století bohatěj střed Evropy ▪ jo ▪ a my skutečně řešíme ▪ jako to že ▪ a prostě ty lidi to nedaj no tak asi na té ulici prostě jako zmrznou umřou nebo

jako tam není žádná další štace, voni nevedou někde do sídliště lumík dva ((míněno Luník IX)) no ▪ to je ta poslední štace ▪ když se podíváte jak to vypadá u sousedů Slováků u Košic. a tohle je třeba řešit.

4. tematický blok

a prosím vás nehrajme si ▪ s těma číslama jako že to NIC neznamena. ▪ jo ▪ to toto jsou jako padesát tisíc lidí ▪ který mají třeba teď nějaký bytové problémy úplně nejaktuálnější ubytovny azyláky ▪ jo to jsou prostě normálně ty jo ŽIVÍ lidi a mě to strašně vadí ▪ že se tady vede takovádele jakoby ▪ až chladná debata ▪ o řešení problému protože prostě pro mě lidi jako nejsou problém. ▪ my chceme aby ty lidi v české republice měli kde bydlet ▪ aby mohli důstojně žít. ▪ a prostě tam musí být jasnej postup ▪ i na těch kon... jednotlivých mítingách kde je mpsv ((míněno Ministerstvo práce a sociálních věcí)) ▪ kde je mmr ((míněno Ministerstvo místního rozvoje)) ▪ kde je ministerstvo financí ▪ aby tady nevznik nějaký zákon který řeší jeden fenomén ▪ a NEŘEŠÍ ho defakto ▪ a na druhou stranu jsme si tím prostě vyrobili další velkou skupinu lidí ▪ který se přesunou z těch třista tisíc ▪ domácností ▪ co berou nějaký dávky ▪ do těch padesát šedesát tisíc ▪ který jsou už teďkon fakt v prčicích ▪ protože bydlej na těch ubytovnách ▪ v těch azylákách ▪ to je prostě problém. ▪ takže ▪ nahlížejme na to takto ▪ a neházejme tady prosím vás tady miliardy a tady maminky se sedmi tisícema ▪ prostě jsou to všechno lidi. ▪ tak to jsem chtěl jenom dodat ▪ děkuji.

Příloha č. 3

Transkripce třetího projevu Ivana Bartoše

NÁZEV POŘADU: Bartoš si podal Babiše

DATUM VYSÍLÁNÍ: 31. ledna 2019

KANÁL: Youtube.com

STOPÁŽ: 1 minuta 48 sekund

ÚČASTNÍK PROJEVU: Ivan Bartoš

1. tematický blok

tak @ já to vezmu krátce pouze v reakci na pana premiéra první věc. o zákonu právo na digitální službu sem zde začal hovořit protože ve své úvodní řeči kde četl ty ▪ stovky projektů který realizují sem ▪ tak trošku zaznamenal že si tuto iniciativu ▪ PŘISVOJUJE. ▪ pokud my devět měsíců něco ŘEŠÍME ▪ a pracujeme na tom tak to je to co piráti dodávají. my sme se sešli s vládním zmocněncem dzurilou ((míněno Vladimír Dzurilla)) ▪ řekli sme že dodáme akční plán ▪ pro ▪ začlenění oupnsors ((míněno open-source neboli otevřený software)) a boje proti vendorlockynu ((míněno vendor lock-in neboli uzamčení zákaníka)), největší průšvih ▪ státní správy v české republice ▪ tento plán budeme představovat eště žádný akční plán v rámci digitálního česka nevznik ▪ my ho máme v nejbližších ▪ týdnech ho budeme představovat. ▪ to sme dodali my spolupráci s odborníky s ajtý ((míněno IT oblast)).

2. tematický blok

▪ @ INZERÁT ▪ my když obsazujeme pozice tak si nesaháme mezi bývalé zaměstnance ▪ nějakého holdingu ▪ ale vypíšeme výběrové řízení i NA NAŠE asistenty ▪ a vybíráme ty nejlepší. ▪ takže KDYŽ scháníte lidi nebo inzerujete POZICI ▪ například na specialistu na égavrmnt((míněno eGovernment neboli elektronizace veřejné správy)) ▪ do poslanecké sněmovny ▪ nesáhnete si do strany ▪ a nevěmete si ▪ ňákého ajtý ((míněno IT)) člověka ▪ z pirátské strany v ostravě. děláme výběrové řízení kam se on může přihlásit. ▪ tak to není žádná ▪ nedostatek KAPACITY LIDÍ ▪ to je prostě normální postup jak hledáte toho nejlepšího ▪ pro ▪ danou ▪ práci. ▪ takže my se participujeme na ERvisu ((míněno RVIS = Rada vlády pro informační společnost)) v rámci návrhu

v poslanecké sněmovně v legislativní práci ▪ politicky pracujeme a naše ▪ návrhy zákonů i třeba tento éspis ((míněno E-spis)) ▪ právě MÍŘÍ ▪ na ta místa ▪ kde ta vláda nedodává.

3. tematický blok

▪ a je to todle to je interpelace která spočívá vo tom že spolu tyto věci DISkutujem. tak to NESchazujte pane premiére ▪ já jsem rád že jste přišel ▪ a že se o tom konečně můžeme bavit. a SEM rád že to vidí i občané ▪ ale není to kvůli tomu ▪ nám totiž de vo věc. ▪ děkuji.

Příloha č. 4

Seznam použitých značek a zkratk v transkriptech:

▪	pauza
▪ ▪	delší pauza
@	hezitační zvuk
...	přerěknutí, či nedokončená výpověď
XY	velká písmena značí důraz slabiky či celého slova
?	otázka
.	klesnutí hlasu
((smích))	komentář přepisovatele
(...)	předchází nebo následuje text
↑	stoupavá intonace